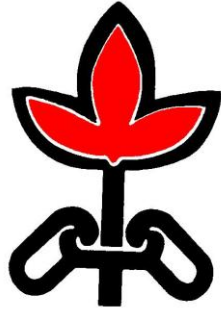

**2009 YILI
CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU**

1986

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	3
2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL BİLANÇOSU	3
1. 2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU.....	4
1.1. GEREKÇE	4
1.2. AMAÇ	5
1.3. BAŞVURU ALDIĞIMIZ CEZAEVLERİ	5
1.4. CEZAEVLERİNDE İHLAL EDİLEN HAKLAR.....	6
1.4.1. Cezaevlerinde İşkence ve Kötü Muamele	6
1.4.2. Sağlık Hakkı İhlali	10
1.4.3. Beslenme, Isınma ve Fiziki Koşullardan Doğan İhlaller	15
1.4.4. Disiplin Soruşturmaları Nedeniyle Yaşanan İhlaller	20
1.4.5. Kürtçe Konuşma ve Haberleşme Önünde Engeller	24
1.4.6. Sevk Uygulamaları Konusunda Yaşanan İhlaller	27
1.4.7. Keyfi Uygulamalar (Kitap, Mektup vb. Yasaklamalar)	29
1.4.8. 45/1 Numaralı Genelge ve Uygulaması	31
1.4.9. Dış Dünya İletişimde Yapılan Uygulamalar (Aile İletişimi Vb.)	33
1.4.10. Diğer Başvurular	36
1.5. SONUÇ	36
1.6. ÖNERİLERİMİZ.....	38
2. 2009 YILI İMRALI F TİPİ ve YÜKSEK GÜVENLİKLİ KAPALI CEZAEVİ RAPORU	40
2.1. İMRALI CEZAEVİ'NİN İDARİ VE HUKUKİ YAPISI	40
2.2. AMAÇ	40
2.3. DEĞERLENDİRMELERİMİZ	43
3. TÜRKİYE CEZAEVLERİNDE 2009 YILINDA YAŞAMINI YİTİRENLER.....	45
4. 2009 YILINDA CEZAEVİNDE BULUNAN AĞIR HASTALAR	46

GİRİŞ

01 Ocak 2009 ile 31 Aralık 2009 tarihleri arasında Türkiye’de bulunan cezaevlerinde İHD Genel Merkezine ve 28 İHD Şubesine yapılan başvurular ile mükerrerliğe düşmeden basının taranması sonucu hazırlanan, “2009 Yılı Cezaevleri İhlal Raporuna” göre cezaevlerinde 24 kişi yaşamını yitirmiş, 49 kişi ağır hasta olduğu halde saliverilmemiş olup, bir önceki yıla göre işkence ve kötü muamele, sağlık hakkı ihlali, beslenme, barınma ve fiziki koşullardan kaynaklanan ihlaller, sevk uygulamalarında yaşanan ihlaller, 45/1 nolu genelge uygulanmamama ihlali, üst arama ve ziyaret engelleri konusundaki iddialarda oldukça önemli oranda artış meydana gelmiştir. 2008 yılı sonunda cezaevlerinde 103.235 kişi bulunurken (58.028 kişi tutuklu, 45.207 kişi hükümlü), 2009 yılı sonunda bu rakam 118.000 kişi civarında olmuş, bu raporu kamuoyuna açıkladığımız şu günlerde Adalet Bakanlığı verilerine göre Şubat 2010 sonu itibarı ile 118.929 kişi(58.331 kişi hükümlü, 60.598 kişi tutuklu) cezaevlerinde bulunmaktadır. Bunlardan 2.544 çocuk tutuklu ve 245 çocuk hükümlü olarak bulunmaktadır. Cezaevlerindeki bu yüksek oran ve yüksek tutuklu oranı başlı başına bir ağır ihlal durumu yaratmaktadır.

Cezaevlerindeki ağır hasta mahpusların saliverilmemesinin en önemli sebebi Adli Tıp Kurumu’nun hukuka aykırı uygulamalarıdır. Gerek Ceza İnfaz Kanunu’nda, gerekse de CMK’da Adli Tıp Kurumu’na ağır hasta mahpuslarla ilgili verilen yetkilerin üniversitelerin Adli Tıp Anabilimdalı Başkanlıklarına ve Sağlık Bakanlığı’na bağlı Eğitim-Araştırma Hastanelerine verilmesi sorunun çözümüne önemli katkı sağlayacaktır. Ayrıca, sayın Cumhurbaşkanının yasal bağlayıcılığı olmadığı halde af yetkisini kullanırken Adli Tıp Kurumu raporuna başvurması uygulamasından vazgeçmesi gerekmektedir.

Disiplin cezası uygulamalar ve keyfi uygulamalar konusunda bir önceki yıla göre azalma vardır. Bunun nedeni olarak AİHM’e yapılan başvuruların ciddi oranda artması karşısında idarenin aldığı tedbirler olabileceği sonucu çıkmaktadır. Ancak, bu alandaki ihlal iddiaları yine de oldukça fazladır. TBMM’de görüşülmeyi bekleyen kanunla ihtilafa düşen çocuklarla ilgili yasa tasarısında İnfaz Hakimliği ile ilgili yasada değişiklik yapılarak, disiplin cezalarının itirazının duruşmalı yapılacak olması ve İnfaz Hakiminin Cezaevine gidebilecek olması önemli bir gelişme olarak kaydedilmelidir.

Kürtçe konuşma yasağı ve engellemeleri konusunda bir önceki yıla göre azalma olmuştur. Bunda da ilgili Tüzüğün değiştirilerek, Kürtçenin kullanılabilmesine sınırlı da olsa izin verilmesidir.

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL BİLANÇOSU

İşkence ve Kötü Muamele	397 kişi
Sağlık Hakkı İhlali ve Tedavisi Yapılmayanlar	554 kişi
Disiplin Cezaları ve Görüş Yasağı	586
Beslenme, Isınma ve Fiziki Koşullardan Doğan İhlaller	236
Kürtçe Konuşma Yasağı ve Haberleşme İhlalleri	173
Sevk Uygulamaları İhlalleri (Sürgün ve Sevk İstemleri Reddedilenler Dahil)	105
Kitap – Mektup Yasaklamaları	201 doküman (107 kişi)
45/1 No’lu Genelge İle İlgili İhlaller	162
Üst Arama Ve Ziyaret Engelleri	98
Diğer (Sınav, Kurs, İnfaz Yakma, Mahkemeye Çıkarılmama vb.)	128

TOPLAM: 2.640 ihlal başvurusu

1. 2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

1.1. GEREKÇE

İnsan Hakları Derneği yaşamın bütün alanlarında insan hakları ihlallerini tespit eden, bu tespitler ışığında ihlallerin giderilmesi ve evrensel insan hakları değerlerinin bütün sonuçlarıyla birlikte yaşatılması ve geliştirilmesi için mücadele eden, insan haklarının evrenselliği, bütünselliği ve bölünmezliğini savunan, hükümet dışı, gönüllü çalışmalar yapan bir insan hakları örgütüdür.

Örgütümüz kurulduğu günden bu yana çeşitli periyotlarla ihlal raporları hazırlamaktadır. Başta yaşam hakkı olmak üzere, düşünme ve örgütlenme, ayrımcılık, işkence, kötü muamele, çocuk hakları, engelli hakları gibi başlıklar altında hazırlanan raporlarımızın önemli başlıklarından biri de cezaevleridir.

Mevcut yasaların suç saydığı fiiller ya da fikirlerinden (ne yazık ki hala suç kapsamında değerlendirilebilmektedir) dolayı tutuklanan ya da hüküm giyen mahkumların cezaevlerinde tutulması genel olarak “tedbir” amaçlıdır. Bir tedbir ya da ülkemizdeki uygulamasıyla cezalandırma biçimi olarak mahpusluk, bir başka deyişle, “özgürlüğünden yoksun bırakılma hali” her anlamda bir kısıtlanma halidir. İhlaller mahpusluğun doğasından kaynaklanan sınırlama halinin de aşılıp, insan onurunu yaraşmayan uygulamalardan kaynaklanmaktadır. Uluslararası standartlarda da belirtildiği üzere alıkonulma, kendi doğasından kaynaklanan sınırlamalar dışında herhangi bir sınırlamayı içermemesi gerekirken bir kısmı genel devlet politikalarından, bir kısmı ise keyfi uygulamalardan kaynaklanan nedenlerle hemen her alanda ciddi sınırlamalar ve hak ihlalleri yaşanmaktadır. Yaptığımız tespit ve değerlendirmeler, başta yaşam hakkı olmak üzere bütün haklarının korunması ve yerine getirilmesi için gerekli düzenlemeleri yapmak ve önlemleri almakla yükümlü olan otorite ve yetkili mercilerin görev ve sorumluluklarının gereğini yerine getirmekten oldukça uzak olduğunu göstermektedir.

Uluslararası insan hakları hukukunda mahpusların hakları ile ilgili oldukça gelişmiş standartlar olmasına karşın mahpuslar, ilgili hakları doğrudan kullanamamakta, tutuldukları yerlerde bulunan yetkililerin “izni” ne bağlı olarak kullanabilmektedir. Hakların kullanımının bir başka kişi ya da kişilerin inisiyatifinde olması, aynı zamanda keyfi kısıtlama ve hak ihlallerine de zemin oluşturmaktadır.

Bu durum, özgürlüğü kısıtlayan otorite ile mahpus (özgürlüğünden yoksun bırakılan kişi) ilişkisinde ciddi bir güç dengesizliği doğurmaktadır.

Bu dengesizlik; kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılmasının, insan hakları ihlali riskini barındırması ve Devlet tarafından gerçekleştirilen ciddi bir zorlayıcı fiil olmasından,

Özgürlüğün kısıtlanması veya kaybedilmesiyle, alıkonulan kişinin korunması, hakları ve varoluşunun tamamıyla yetkililere veya kamu görevlilerine bağlı hale gelmesinden,

Özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin kendi kaderlerini belirleme olanaklarının kısıtlanmasından,

Alıkonulma yerlerinin, tanımı gereği kapalı yerler olması ve özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin toplumun görüş alanının dışında tutulmasından kaynaklanmaktadır.

Uluslararası hukuk, mahpuslar da dâhil olmak üzere özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin korunması, haklarının kullanımının sağlanması ve tutulma yerlerinin koşullarının iyileştirilmesi için yeni formüller geliştirme çabası içindedir.

Bu çaba son olarak 2006 yılında yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Sözleşme'ye Ek Protokol'de(Seçmeli Protokol) yansımaları bulmuştur. Protokol, tutuklular ve cezaevleri de dâhil olmak üzere her türlü alıkonulma yerinin bağımsız izleme kurulları tarafından herhangi bir koşula bağlı olmaksızın ziyaretini ve denetimini öngörmektedir. Türkiye, Protokol'ü 16 Eylül 2005 tarihinde imzalamış ise de henüz TBMM'de onaylamamıştır. Verili denetim mekanizmaları ise Protokol'de öngörülen bağımsızlık ve tarafsızlık ölçütlerine uygun değildir. Söz konusu mekanizmaların kuruluş esaslarına, çalışma yöntemlerine ve ortaya koydukları uygulamalara bakıldığında tutukevi ve cezaevleri de dâhil olmak üzere alıkonulma yerlerinin denetimi, koşulların iyileştirilmesi, hak ihlallerinin önlenmesi ve mahpusların hak ve özgürlüklerinin önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik gereksinimlere yanıt vermekten oldukça uzak oldukları görülmektedir. Bu nedendir ki tutuklular ve cezaevleri insan hakları ihlallerinin yoğun olarak yaşandığı kurumlar olma gerçekliğini uzun yıllardır korumaktadırlar. Ceza infaz rejiminin ve uygulama alanlarının evrensel insan hakları ölçütlerine göre iyileştirilebilmesi ve çözüm için adım atılabilmesi ise her şeyden önce yaşanan sorunların objektif olarak tespiti ile çözüm önerileri geliştirecek mekanizmaların varlığını gerektirir.

Ülkemizde bulunan cezaevlerinden derneğimiz genel merkez ve şubelerine 2009 yılında da çok sayıda tutuklu ve hükümlü ile aileleri tarafından yazılı ve şifahi başvurular yapılmıştır. Bu başvurulardan da anlaşılacağı üzere cezaevlerinde yaşanan hak ihlalleri ne yazık ki artarak sürmektedir. Bu durumun belgelenmesini hedefleyen raporumuz, derneğimiz cezaevi komisyonları tarafından; başvurular ve kamuoyuna yansıyan gelişmelere dair yapılan çalışma ve tespitleri ortaya koymak üzere hazırlanmıştır.

1.2. AMAÇ

İnsan Hakları ihlallerinin ortadan kaldırılması amacıyla çaba gösteren İnsan Hakları Derneği ezilen birey, halk/ulus, cinsiyet, sınıftan yana taraf olan, her yerde ve her koşulda adil yargılanma ve savunma hakkını savunan bir insan hakları organizasyonudur.

Cezaevlerinde bulunan tutuklu ve hükümlülerin haklarının ihlal edildiğine dair yaptığı başvurular ve konuya dair yapılan değerlendirmeler ile sorunun kamuoyuna taşınması, ihlallerin objektif yol ve yöntemlerle yerinde tespiti ile ortaya çıkan durumun ilgililerle paylaşılması, gerekli olan kurum ve kuruluşlara bilgi aktarımı, siyasi iktidarı ve idareyi göreve çağıran ve bu uygulamaların son bulmasını hedefleyen bir amaç içermektedir. Bu çalışmayla ırkı, rengi, cinsi, dili, dini, siyasi görüşü ne olursa olsun hükümlü, tutuklu ve gözetim altında bulunanların da bütün insanlar gibi insan onuruna yaraşır koşul ve haklara sahip olması gereğinin altı bir kez daha çizilmek ve kamuoyunun bilgi ve desteği sağlanmak amaçlanmıştır.

1.3. BAŞVURU ALDIĞIMIZ CEZAEVLERİ

İHD genel merkezi ve şubelerine başta F Tipi cezaevleri olmak üzere bütün cezaevlerinden sorunlar aktarılmaktadır. En fazla sorunların yaşandığı cezaevleri olarak, Ankara Sincan kadın cezaevi, Sincan 1 ve 2 Nolu F tipi, Bolu F tipi, Kırıkkale F tipi, İstanbul Bayrampaşa cezaevi (Rapor hazırlandığı dönemde kapatıldı), Tekirdağ 1 ve 2.Nolu F tipi, Kandıra F tipi, Gebze M tipi, Adana Kürkçüler F tipi Cezaevi, İzmir Kırıklar 1 ve 2.Nolu F Tipi cezaevi, Buca Cezaevi, Bergama M Tipi, Aydın E Tipi, Adıyaman E Tipi, Batman M tipi Bingöl Özel Tip, Bitlis E tipi, Diyarbakır E ve D Tipi, Erzurum H Tipi, Gaziantep H Tipi, Malatya E Tipi, Hakkari Kapalı Cezaevi, Şanlıurfa E Tipi, Siirt E Tipi, Van F Tipi, Bakırköy Cezaevi, Metris Cezaevi, Trabzon cezaevi, Oltu cezaevi Bayburt cezaevi, Bandırma Cezaevi, Midyat M Tipi, Mardin Cezaevi, Kocaeli F tipi Cezaevi, Konya Ermenek Cezaevi, Kastamonu Cezaevi, Rize L Tipi Cezaevi, Bandırma M Tipi Cezaevi, Denizli Bozkurt Açık Cezaevi, Maltepe Cezaevi, Kırıkkale F Tipi, Elbistan Cezaevi, Adana Karataş Cezaevi ve Manisa Turgutlu Cezaevi'ni sayabiliriz. Bu

cezaevlerinden yoğun başvurular alınmaktadır. Kazanılmış hakların gasp edilmesi, kötü muamele ve işkence, keyfi yasaklamalar, görüş, mektup vb. iletişim olanakları ile sohbet hakkının engellenmesi, anadilin kullanılamaması vb. nedenlerle ciddi ihlallerin yaşandığı bu cezaevlerinin derhal masaya yatırılarak sorunların kimden ve neden kaynaklandığının belirlenmesi ve acilen çözülmesi gerekmektedir. Ayrıca sonradan F Tipi'ne dönüştürülen, öncesinde özel bir statüye tabi tutulan İmralı Cezaevi uygulamaları da siyasal ve toplumsal yaşamdaki önemi nedeniyle ayrı bir başlık altında raporlaştırılmıştır.

1.4. CEZAEVLERİNDE İHLAL EDİLEN HAKLAR

1.4.1. Cezaevlerinde İşkence ve Kötü Muamele

2009 yılı cezaevlerinde işkence ve kötü muamele diğer yıllara oranla artmıştır. Özellikle çocuk mahpuslara dönük işkence uygulamaları ile ilgili almış olduğumuz başvurular işkence ve kötü muamelenin boyutlarının ne denli endişe verici olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de mahpuslara dönük kanunlara göre "CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN İNFAZI HAKKINDA KANUN (md:1-45 İKİNCİ BÖLÜM) Temel İlkeler İnfazda temel ilke MADDE 2.- (1) Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazına ilişkin kurallar hükümlülerin ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, doğum, felsefî inanç, millî veya sosyal köken ve siyasî veya diğer fikir yahut düşünceleri ile ekonomik güçleri ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılmaksızın ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaksızın uygulanır.

(2) Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazında zalimane, insanlık dışı, aşağılayıcı ve onur kırıcı davranışlarda bulunulamaz. "

Uluslararası sözleşmelerde ise,

BM Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 10. maddesinde açık bir şekilde düzenlenmiştir: "Özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişiler insani muamele ve insanın doğuştan kazandığı insan onuruna saygılı davranış görme hakkına sahiptir."

Yine BM Mahpusların Islahı İçin Temel Prensiplerin 1. maddesi; "Bütün mahpuslara doğuştan sahip oldukları insanlık onurunun ve değerinin gerektirdiği saygıyla muamele yapılır." demektedir.

İşkence ve kötü muamelenin diğer biçimleri ise, uluslararası hukukta ve iç hukukumuzda mutlak bir şekilde yasaklanmıştır. İşkenceyi meşrulaştırmanın hiçbir yasal zemini olamayacağı gibi; bu yasağın savaş, olağanüstü hal gibi durumlar da dâhil olmak üzere hiçbir istisnası yoktur.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi M.3; "Hiç kimse, işkence ya da insanlık dışı yahut aşağılayıcı muameleye ya da cezaya tabi tutulmayacaktır."

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi 2. maddesi; " Sözleşmeye Taraf Devlet, yetkisi altındaki ülkelerde işkence olaylarını önlemek için etkili kanuni, idari, adli veya başka tedbirleri alacaktır." hükmünü taşır.

Bütün bu düzenlemelere rağmen işkence ve kötü muamele ne yazık ki sistematik bir biçimde devam etmekte; özellikle cezaevlerinde kural tanımaz boyutlara taşınmaktadır. Cezaevlerinin dışarı ile bağlantısının kopuk olması, çoğu zaman işlenen suçtan çok geç haberdar olunmasına neden olmaktadır. Bu durum ise işkencenin tespitini ve delillerin sağlıklı bir şekilde toplanabilmesini neredeyse olanaksız kılmaktadır. Yine, mağdurun, işkenceye maruz

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

kaldığı mekânda tutulmaya devam edilmesi ve faileri ile sürekli karşı karşıya olması da hak arama iradesini olumsuz anlamda etkileyebilmektedir. İşkence suçunun yanı sıra, mahpuslara uygulanan muamele ve kısıtlama araçlarının hukuka aykırı bir şekilde kullanılmasının bizzat işkence olarak değerlendirilebileceği gözden kaçırılmamalıdır.

Aşağıda örneklediğimiz işkence ve kötü muamele vakaları derneğimize yapılan başvurulardan derlenmiştir.

- Sürgün sevkler sırasında, hapis haneye giriş ve sonrasında fiziksel saldırı ve işkence sık başvurulan uygulamalardır. Bütün bunlar kamera görüntüleri ve kayıtlarından raporlara dek somut kanıtlarla ortaya konulmasına rağmen savcılıklar tarafından görmezden gelmekte ve kovuşturmayaya yer yok kararları alınabilmektedir.

- Hastane, mahkeme sevki yapılan araçların (ring vb.) hücrelerinin baştan aşağı kan içinde olduğu temizlenmediği.

- Hücrede birlikte kalmakta olduğu arkadaşına bağırp çağırın taciz eden gardiyanları uyardıkları için hücrelerde saldırıya uğradıkları.

- Mahkeme gidiş gelişlerde askerler tarafından sözlü tacizlere uğradıkları ve darp edildikleri ve bunları dile getirmeleri durumunda tehdit edildiklerini ve sorunlarına karşı yazdıkları dilekçelerin aleyhlerine sonuçlandırıldığı ve işleme konulmadığı,

- Cezaevi idaresinin tutuklu ve hükümlülere yönelik baskı ve işkence yaptığı iddiasıyla bir mahpusun kendini yaktığı.

- Tutuklu ve hükümlülerin kamera bulunmayan süngerli bir odaya konularak işkenceye maruz kaldıkları "**İşkence grubu**" olarak adlandırdıkları özel bir tim oluşturduğunu ve bu timin tutuklu ve hükümlülere yönelik fiziki müdahaleleri oldukça sert bir şekilde gerçekleştirdiği içeride bulunan güvenlik kameralarının da her ne hikmetse işkence yapılan yerlerde ve günlerde bozuk olduğunun veya kayıt yapmadığının söylendiği,

- Cezaevlerine tutuklu ve hükümlülere karşı şiddet uygulamaları ile gündeme gelen ve adına "**A Takımı**" denilen grupların oluşturulduğu ve tutuklulara şiddet uygulandığı, konu ile ilgili olarak Cumhuriyet Savcısı ile görüştiklerini belirten tutuklu yakınlarına, yetkililerin "Bizim burada yapabileceğimiz bir şey yok, ancak onları uyarırız" cevabı verildiği,

- Erzurum H Tipi Cezaevi'nden, Sincan 2 No'lu F Tipi Cezaevi'ne getirilen hükümlü Lokman Laçın'ın cezaevi girişi sırasında Başgardiyân tarafından tartaklanarak kolunun kırılması olayı,

- Çocuk mahpusların cezaevi girişinde de jandarma ve infaz memurlarının dayak ve hakaretlerine maruz kaldıkları,

- Cezaevi girişinde yeni gelen mahkûmları kameranın önüne getirip soru sordukları ilk soru ise "teröristlerin koşuşuna mı yoksa bağımsızlarımızı gideceksiniz" şeklinde tehdit vari bir tarza baskı oluşturulduğu,

- Adana'dan Van'a oradan da tekrar Adana'ya götürünceye kadar aracın içinde elleri kelepçeli bir vaziyette tutulmuş ve yol boyunca su ve tuvalet ihtiyaçlarını giderilmesi için bile bir mola verilmediği.

- Mahpusların Devlet hastanesinde dahiliye bölümünde muayene olurken komutan ve askerlerin dışarıya çıkmadığını doktorun çıkmalarını istediğini ancak komutanın kabul etmediğini. "Doktorun o zaman arkalarını dönmelerini rica ettiği." ama komutanın bunu da reddettiğini ve askerlerine "bakın, bakın, iyi bakın vücuduna bakın " dediğini.

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

- Kadın mahpusun hastane gidişinde komutan tarafından koluna sert bir darbe indirdiğini ve yere yığıldığını “ben bir kadını öncelikle de insanım, saygılı olun dediğini ve sonra da komutanın “tedavi olmayacak” diyerek tedavi hakkının kullanılmasına izni verilmediğini. Askerlerine sürükleterek ring aracına götürülme emri verildiğini devlet hastanesinin içerisinde çok uzakta bulunan ring aracına kadar insanların bakışları arasında tekme, tokat yerde 6 asker tarafından sürüklenerek ring aracına götürüldüğünü,
- Tutuklanıp gelen ya da başka cezaevinden gelenlerin tam olarak soyulup arama yapıldığı.
- Kadın tutukluların kaldığı koğuştta, kadın gardiyanlar bulunmasına rağmen erkek gardiyanların arama yapmasından doğan sıkıntılar yaşandığı, aynı zamanda diğer tutuklu ve hükümlülerin kötü muamele, işkence ve tacizlerine maruz kaldıkları (özellikle adli mahpuslar),
- Tutuklular infaz koruma memurlarınca darp edildikleri, yerde sürüklenmiş ve kötü muameleyle uğradıkları, ardından odaları basacakları, hücreye atacakları ve başka cezaevlerine sürgün edilecekleri yönünde çok sesli bir şekilde ve bağıarak tehdit edildikleri,
- Hücrede zorla insanlık dışı şartlarda tutulduğunu defalarca idareye dilekçe yazdığını arkadaşlarının odasına verilmesi için oda uygun değilse tek kişilik bir odada olsa bile arkadaşlarıyla hiç olmazsa bazı sportif faaliyetlere katılmak istediğini, ama idarenin hep olumsuz cevap verdiğini,
- Cezaevi personeli tarafından tutuklu hükümlüye her fırsatta hakaret edildiğini, tehdit ve fiziki saldırılarda bulduklarını, Cezaevinin idaresinin bu tutumlara karşı tavrı personeli koruyarak saldırıya maruz kalan kişiye disiplin cezası verildiğini yani bu tavrın idarece onaylanmakta veya sistemli ve işbirliği içinde yürütüldüğünü.
- Dişini çektirmek için hastaneye götürülürken kollarına takılan zincirlerin aşırı sıkılmasından dolayı bilekleri parçalanıp kanlar içinde kaldığı ve bu olayın üzerinden iki hafta geçmesine rağmen tedavisinin yaptırılmayıp ellerinin hala yaralar içerisinde olduğu,
- Daha öncede yatmış olduğu Pozantı çocuk cezaevine götürülüşünde asker ve gardiyanlarca sen yinemi geldin diyerek hakaret edip, dövüldüğünü ,
- Cezaevi havalandırmasının içine MP5 mermisi kulaklarının arasından geçip içeri düştüğü ve bu olayı cezaevi yetkililerine bildirmelerine rağmen içeriye sıkılan kurşunla ilgili herhangi bir soruşturma açılmadığını ve yetkililerin bu kurşunun düğünde sıkılan bir kurşun olabileceğini belirterek olayı geçıştirdikleri,
- İlk girişte askerler tarafından giysileri çıkarılarak üzerilerine soğuk su dökülerek dövüldüğünü,
- Cezaevi girişinde bir odaya alınıp askerler tarafından dövüldüğünü, istiklal marşını zorla söylettirdiklerini, Askerlerden sonra gardiyanlar tarafından da dayak yediğini ve tutukluluk süresince dayağın devam ettiğini belirtmiştir
- Cezaevine ilk girişte gardiyanlar tarafından çırılçıplak soyulup çıplak bir şekilde 3 kez oturup kalkması söylenmiş. Kadın gardiyanlar bu uygulamayı tüm mahpuslara yaptık sende uymak zorundasın demişlerdir,
- Mahpusların mahkemeye ve hastaneye götürülürken ağızlarının içine zorla bakılmak istendiği, adliyede ve hastanede mahkûmlar için yapılan mahkûm koğuşlarında gün boyu kelepçeli tutulduklarını, son derece güvenli demir parmaklı ve asker nezaretindeki koğuş olmasına rağmen kelepçelerin sökülmediği en temel ihtiyaçların dahi keyfi bir şekilde geciktirildiği,

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

- Zorla berbere götürmek isteyen jandarma erlerinin hiçbir rahatsızlığı bulunmayan mahpusun daha sonra kan kustuğu,

- Mahkemelere, revire ve iç kütüphaneye veya diğer yerlere götürüldüklerinde askeri nizam içerisinde, mesela nizami yürüyüş halinde yürümelere zorlandıklarını, bunu reddeden bazı tutuklu ve hükümlülerin, talimata uymamaları üzerine, tek kişilik odalara götürülüp soğuk kış ortamında üstleri tamamen çıkarılarak 4 saat boyunca bekletildikleri,

- Gardiyanların kendisini Kürtçe konuştuğu için dövdüklerini, vücudunun birçok yerinde hasarlar oluştuğunu, sol el tırnağının sağ elinin yüzük parmağının ve başparmağının kırıldığını belirtmiştir.

- Cezaevine girişte mahpusun elinde sigara söndürüldüğü,

- Sabah sayımına geç kaldığı gerekçesiyle 15 gardiyan tarafından darp edildiğini, mahpusun ailesi aracılığı ile yaptığı açıklamada darp nedeniyle vücudunun çeşitli yerlerinde morluklar ve çizikler oluştuğunu, bunun üzerine götürüldüğü cezaevi doktorundan rapor almak istediğinde ise "Gardiyanlar böyle bir şey yapmaz" denilerek rapor verilmediğini,

- Cezaevinde baskıya dayanamayıp vücudunu jiletle kestiği

- Hastaneye gitmek istediğini gardiyanlara söyledim. Gardiyanlarda gel seni hastaneye gönderelim deyip beni cezaevinde bir bölüme götürüp dövdüm. Bertarafım yara bere içindedir.

- Üç adli tutuklunun cezaevindeki 'lağım' sorununu dile getirdikleri gerekçesiyle gardiyanlar tarafından şiddete maruz kaldıkları belirtildi. Lağım sorununu dile getiren mahpusları cop ve kalaslarla dövdükleri,

- Mahpusların, cezaevi görevlilerinin, adli suçluları kışkırtıp provoke edip siyasi mahpuslara saldırttıkları,

- Mahpuslar ring aracında elleri kelepçeli olduğu halde dövdükler, sırtlarında ciddi yaralanma olduğu, gerekçesini anlayamadıkları, aralarında sivil bir kişi olduğu mahpusları dövenlerin çoğunun komutan olduğu, adli tıpa çıktıklarını, rapor verilmediğini,

- Ziyarete giden bir anne beyanında "Oğlumun yüzü, gözü tanınmayacak haldeydi, ağzından ve kulaklarından kanlar geliyordu. Oğlum, camekanlı bölmede telefon aracılığı bana koğuştta bir arkadaşı ile kavga ettiğini ve yüzünde küçük bir yara olduğu için revire çıkarıldığını, burada çırılçıplak soyulduğunu ardından da doktor ve gardiyanlar tarafından feci şekilde dövdüğünü " anlattı demiştir.

(Yukarıda kısaca özetlemeye çalıştığımız ana başlıklar altında yapılan kötü muamele ve işkence başvurularımız özetleri raporlarımızda yer alacaktır.)

Oysaki kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakan yetkililerin, aynı zamanda temel hakların korunması ve insan onuru ile bağdaşmayacak muamelede bulunulmamasına ilişkin temel bir yükümlülükleri bulunmaktadır.

Bu temel yükümlülük, BM Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 10. maddesinde açık bir şekilde düzenlenmiştir: "Özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişiler insani muamele ve insanın doğuştan kazandığı insan onuruna saygılı davranış görme hakkına sahiptir."

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

Yine BM Mahpusların Islahı İçin Temel Prensiplerin 1. maddesi; “Bütün mahpuslara doğuştan sahip oldukları insanlık onurunun ve değerinin gerektirdiği saygıyla muamele yapılır.” demektedir.

İşkence ve kötü muamelenin diğer biçimleri ise, uluslararası hukukta ve iç hukukumuzda mutlak bir şekilde yasaklanmıştır. İşkenceyi meşrulaştırmanın hiçbir yasal zemini olamayacağı gibi; bu yasağın savaşı, olağanüstü hal gibi durumlar da dâhil olmak üzere hiçbir istisnası yoktur.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m. 3; “Hiç kimse, işkenceye ya da insanlık dışı yahut aşağılayıcı muameleyle ya da cezaya tabi tutulmayacaktır.”

İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayri insani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi m.2; “ Sözleşmeye Taraf Devlet, yetkisi altındaki ülkelerde işkence olaylarını önlemek için etkili kanuni, idari, adli veya başka tedbirleri alacaktır.” hükmünü taşır.

Ancak, tüm bu düzenlemelere rağmen işkence suçu işlenmeye devam edilmekte; özellikle cezaevleri gibi, mahpusların özgürlüklerinden uzun sürelerle yoksun bırakıldıkları alanlarda ise mahpuslar bu suçlar karşısında daha fazla savunmasız durumda kalmaktadırlar. Cezaevlerinin dışarı ile bağlantısının kopuk olması, çoğu zaman işlenen suçtan çok geç haberdar olunmasına neden olmaktadır. Bu durum ise işkencenin tespitini ve delillerin sağlıklı bir şekilde toplanabilmesini neredeyse olanaksız kılmaktadır. Yine, mağdurun, işkenceye maruz kaldığı mekânda tutulmaya devam edilmesi ve faileri ile sürekli karşı karşıya olması da hak arama ve şikâyetçi olma iradesini olumsuz anlamda etkileyebilmektedir. İşkence suçunun yanı sıra, mahpuslara uygulanan muamele ve kısıtlama araçlarının hukuka aykırı bir şekilde kullanılmasının bizzat işkence olarak değerlendirilebileceği gözden kaçırılmamalıdır. Mahpusların Islahı İçin Asgari Standart Kuralları'nda (Kural 33) “kelepçe, zincir, demir ve dar gömlek gibi kısıtlama araçlarının, cezalandırma vasıtası olarak kullanılmayacağı” düzenlemesi yer almaktadır. Yine aynı madde; “zincir ve demir”in kısıtlama için kullanılmayacağını belirtmektedir.

1.4.2. Sağlık Hakkı İhlali

2009 Yılı, cezaevlerinde sağlık sorunlarının artık ölümlere kadar vardığı ve yetkili makamların bu konuda sessizliğini sürdürdüğü bir yıl olarak hafızalarımıza kazınacaktır. Derneğimize ulaşan başvurularda, mahpusların tıbbi bakıma erişim haklarının engellendiği, hekim tarafından gerekli muayenenin yapılmadığı, insan onuruna aykırı muamelelere maruz kaldıkları belirtilmektedir. Mahpusların fiziksel ve ruhsal sağlıkları, özgürlüklerinden yoksun bırakılmaları nedeniyle kendi olanakları ile tıbbi bakıma erişim hakkından yoksun olmaları ve cezaevi koşullarının mahpusun sağlığı üzerinde olumsuz etkileri nedeniyle özellikle önemlidir. Bu nedenle resmi kurum ve yetkililer, mahpusların yeterli düzeyde sağlıklı yaşam koşullarına ve tıbbi bakıma erişimini sağlamakla yükümlüdürler. Uluslararası standartlar, cezaevinde sağlanan tıbbi bakım hizmetinin, cezaevi dışındaki olanaklarla eşit olması gerektiğini belirtmektedir.

Aşağıda örneklediğimiz sağlık hakları ile ihlaller derneğimize yapılan başvurulardan derlenmiştir.

- Cezaevinde kronikleşen ağır hasta ve yaşı ilerlemiş çok sayıda arkadaşlarının olmasına rağmen cezaevinde bir tane bile uzman doktor bulunmadığını, ve hastane sevklerinin nadiren

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

olduğunu, tüm bu vurdum duymaz uygulamaların hasta olan arkadaşları için ayrı bir işkence arz ettiği,

- Ağır kronik hasta ve uzun süredir cezaevinde olan arkadaşlarının bin bir güçlkle hastaneye sevk edildiklerini,

- Uzun süredir içeride olan mahpusların çok ciddi dış sorunları olduğunu, tedavi için çok yüksek paralar istendiğini, bu nedenle dışsiz kalmak zorunda kaldıklarını, cezaevinde kalıcı bir dış doktoru olmadığını

- Uzun zamandan beri nedenini bilmediği bir hastalıktan dolayı sürekli bayıldığını bildiren bir mahpus, cezaevi koşullarında tedavi olmadığını dile getirdi. İki buçuk yıldır cezaevinde olduğunu, doktorların hala hastalığına bir teşhis koymadığını, doktora rahatsız olduğumu, sağlık durumumun tek kişilik yerde kalmasına elverişli olmadığını, daha önce de birkaç kez baygınlık geçirme esnasında kafasını çarptığımı, hatta gece yarısı Tekirdağ Devlet Hastanesi'ne kaldırıldığımı anlattığını; Doktorun 'Sen neden ceza alıyorsun, uslu durmuyorsunuz sonra oflayıp pufluyorsunuz, cezayı hak etmişsin çatır çatır yatacaksın' dediğini,

- Cezaevine girmeden önce ayağında romatizma rahatsızlığı olduğunu ve tedavi gördüğünü, tutuklandıktan sonra tedavisinin yarım kaldığını belirtti. Mahkumun annesi, "Oğlum cezaevine girdikten sonra tedavisini sürdürebilmesi için ona tüm sağlık raporlarını ve filmleri gönderdim. Sürekli revire çıkıp raporları ve filmleri doktora gösterdiği halde doktor kendisine bir şey yok diyor" diye aktararak, oğlunun hastaneye sevk edildiğinde ise raporları olduğu halde doktorun yeterince ilgilenmediğini ifade etti,

- Ortopedi bölümünde muayenem yapıldıktan sonra, filmim çekildi. Çekilen filmlerde 13 adet şarapnel parçasının vücudumda bulunduğu tespit edildi. Doktora 'tedavi olmak istiyorum' desem de 'seni tedavi edemem' dedi. Ben 'madem yapamıyorsunuz neden Bakanlığa burada tedavimin yapılabileceği yönünde rapor gönderdiniz' dedim. Ancak doktor bana aldırmadan tedavim için ağrı kesici krem ve hap yazdı."Kendisini muayene eden doktora bu tutumunu Adalet Bakanlığı'na bildireceğini söylemesi üzerine doktorun, "Bakanlığa bildir. Bakanlık seni on defa da buraya gönderse, biz aynı raporu yollarız" şeklinde yanıt verdiğini,

- Adli Tıp Kurumu, kalp hastası hükümlü mahpus için iki defa "hayati tehlikesi var" şeklinde rapor verirken, son raporunda "tahliye edilmesine gerek yok" şeklinde rapor vererek, mahpusu cezaevinde ölüme terk ettiğini,

- Adana Numune Hastanesi'nde, kelepçeleri açılmadan tedaviyi kabul etmediği için, tedavi edilmeden cezaevine geri götürüldüğü,

- Edirne Numune Hastanesi doktorları tarafından, "Bu şahıs PKK militanıdır, tedavisini yapmıyoruz" denilerek geri gönderildiği,

- Kronik hepatit B hastalığından dolayı karaciğer MR "ının alınması için sevkinin cezaevi idaresince çıkarıldığını, ancak sevk günü geldiğinde askerler tarafından bu sevk iptal edildiğini,

- Hastanenin "Burada tedavisinin yapılması güç, İstanbul veya Ankara'ya sevk edilmesi gerekiyor" şeklindeki raporuna rağmen, 4 aydır sevk edilmediğini,

- 6 yıl önce akciğer kanserine yakalanan, Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi tarafından "Hastalıkta geri dönülmez bir noktaya gelmeye başladığı ve tedavisinin cezaevinde mümkün olmadığı" teşhisiyle, tahliyesinin gerçekleşebilmesi için İstanbul Adli Tıp Kurumu'na

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

sevk edildi. Yaklaşık 3 hafta önce Adli Tıp muayenesi yapılan Badur'un yeniden Midyat Cezaevi'ne gönderildiği,

- Hastalığı için cezaevi revirine tedaviye giden mahkumların hesabında az miktarda dahi parası varsa, ilaç paraları ya bu hesaptan kesildiği ya da ilaçlarının verilmediği,

- 3 (üç) yıldır mide hastalığından dolayı tedavi gördüğünü ancak, bu süre boyunca her nedense mide kanseri teshisi konulmadığını, yüzeysel ilaç tedavisiyle arkadaşlarının hastalığının geçtiğini, mide kanseri teshisi konulduktan 37 gün sonra yaşamını yitirdiğini, üstelik daha önce midesinin yarısının alındığını "ur iyi huyludur" denilerek cezaevine geri gönderildiğini,

- Hastanenin hijyenik olmayan bodrum katının bir hücrede tutularak adeta ölümüne davetiye çıkarıldığını ,

- Yaşadığı ciddi sağlık sorunlarından dolayı defalarca adalet bakanlığına başvurduğunu ancak hiçbir cevap alamadığı,

- Bir yıldır çok yoğun boyun, omuz ve bel ağrısı çektiğini, defalarca revire çıkmasına rağmen hastaneye sevk edilmediğini, ağrı kesici vermek dışında bir şey yapılmadığını, 15 yıldır cezaevinde olmasına rağmen bir sağlık taraması dahi yapılmadığını,

- Midesinde ülser rahatsızlığı olduğunu, diyet yapacak koşulların olmadığını, yemeklerin kötü çıktığını, mideyi rahatsız edici yemeklerin ağırlıkta olduğunu, uzun süredir sinüzit olduğunu, nemli, tozlu ortamda zorlandığını, bu durumun sürekli baş ağrısına yol açtığını, özellikle mahkemeye giderken kapalı araçta zorlandığını, şiddetli baş ağrısı oluşturduğunu ve herhangi bir tedavinin yapılmadığını,

- Kurum hekiminin (kadın hekim) "Müdür bey hastaneye sevk yapmamızdan rahatsız hastanede aynı ilaçları veriyor dolayısıyla sevk edemem" dediğini,

- Revire çıkarıldığını, burada çırılçıplak soyulduğunu ardından da doktor ve gardiyanlar tarafından feci şekilde dövüldüğünü,

- Vücudunda şarapnel parçaları bulunan ve verem hastası olan mahpusun tek kişilik bir hücrede tutulduğu ve diğer tutsaklarla tüm ilişkisinin kesildiğini,

- "Beni zemin kata yolladılar. Burası iyileşmek için değil, daha çabuk ölmek için bir yerd. Havasız, pis, rutubet, güneşe kapalı bir yerd. Bundan dolayı tüp takılı olarak cezaevine geldim" ,

- Cezaevinin kendisine bağlı bir doktoru bulunmuyor. Birkaç günlüğüne ilçeden gelen pratisyen doktorun ise muayene etmeden reçete yazdığını,

- Sürekli alması gereken ilacın parasının, raporu olmasına rağmen kendisinden tahsil edildiğini,

- Hastanede ameliyat işlemlerine başlanan tutuklunun kelepçeleri çözülmedi, ultrason işlemleri kelepçeli halde yapıldı. Ameliyat odasına girdiğinde de kelepçeleri açılmayan tutuklunun, üzerindeki kıyafetler doktorlar tarafından çıkarıldı. Yıldırım'ın ameliyatına ise doktor önlüğü giymiş 4 asker katıldı ve görevli doktorların buna müdahale etmediği iddia edildi,

- Cezaevi yetkililerinin "Senin baban müebbet hapis cezası almış. O zaten burada ölecek. Onun için çok uğraşmanıza gerek yok" dediğini,

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

- Ellerinin kriz anında bile kelepçelendiğini,
- 2 ay önce doktora sevki uygun görülmesine rağmen, cezaevi savcısı ve idaresi tarafından hastaneye gönderilmedi. İntihar etmeden 2 gün önce de fenalaşmasına rağmen hastaneye götürülmediği,
- Revire götürüldüğümüzde ellerimiz arkadan kelepçeli bir biçimde götürülüyoruz,
- Çok ciddi ve farklı sağlık sorunları yaşamaktayız. Parmak hastalığı, mide ülseri, düşük tansiyon, Gut hastalığı – kronik, Behçet hastalığı kronik, Hepatit B hastalığı, Miyop, Yüksek Şeker, Tansiyon, Boyun fıtığı, Bel fıtığı, Prostat kan pıhtılaşması, Sırtta kireçlenme, Sinüzit kronik, Akciğer yetmezliği, Kalp yetmezliği, ritim bozukluğu, Böbrek yetmezliği, Göz kaybetme vb. sağlık sorunları yaşıyoruz. Bunun için düzgün bir şekilde tedavi edilmek istiyoruz,
- Kolu kırık olan arkadaşlarının doktora götürüldüğünü belirten tutuklular, doktorların bir şeyi olmadığını söyleyerek onu geri gönderdiğini ve 1 buçuk yıl kırık kolla yaşamak zorunda bırakıldığını;. geçen hafta tedaviye gittiğini ve kolunun kırık olduğunu anlaşıldığını, Emel'in kırık kolunun aradan geçen bunca zaman sonra alçıya alındığını kaydettiler.
- 75 yaşındaki Mahpus sağlık sorunlarına rağmen 40 derece sıcaklıkta, düzenli olarak kullandığı ilaçları verilmeden, elleri kelepçeli olarak 'kaçabilir' ihtimaliyle Diyarbakır'a götürülüp tekrar Bingöl M Tipi Cezaevi'ne getirildiğini,
- Hastaneye götürüldüğü sırada etkin pişmanlıktan yararlanıp yararlanmayacağını sorulduğu,
- "...ringe getirildiğinde arkadaşlarının çok kötü olduğunu, uzun süre yarı baygın bir halde kaldığını. Sinir boşalmasından dolayı hıçkırıklarla ağlamaya başladığını, rütbeli bir görevlinin kendisi de orada linç ettirmeye çalıştığını, kendilerinin, ilk anda arkadaşlarının kolunun çıktığını bilmediklerini, doktor kontrolünde durumun anlaşıldığını, arkadaşlarının kolunun, askerlerin arkadan sertçe vurduğu için yere kapaklanıp, süreklenirken kırıldığını..."
- Cezaevi doktorunun 'kemik erimesi' teşhisiyle 10 dişini çektiğini, diğer dişlerini çekmesi için gittiğinde ise 'Senin herhangi bir rahatsızlığın yok. Dişlerinin çakılmasına gerek yoktu' yanıtı ile karşılaştı. Doktorun 'pardon'uyla neye uğradığını şaşırان Kuzu, şikayeti üzerine sağlam dişleri yerine kendisine plastik dişler verildiğini belirtti,
- Cezaevlerinde ölüm aşamasında olan hasta mahpusların tedavilerinin yapılmadığı yetkili makamların bu mahpusları ölüme terk ettiği, yatalak vaziyette olan ve kendi ihtiyaçlarını bile karşılayamayan bu insanların hastanelerde bakımının yapılması önünde engeller çıkarıldığı,
- Cezaevi yetkilileri ve özellikle jandarma, ciddi sağlık sorunu olan kişileri hastanelerde mahkum koşulları olmamasını gerekçe göstererek tedavilerinin yapılmasını engellediğini,
- Cezaevlerinde yeterli sayıda doktor kadrosu olmaması ve bu gerekçeyle sağlık sorunları olan mahpusların tedavilerinin zamanında yapılamadığı, hastalara doktorun cezaevine geleceği günü beklenmesinin söylendiği,
- Cezaevlerinde geceleri doktor bulunmamasından dolayı mahpusların rahatsızlıklarında jandarmanın hastaneye götürmede sorun çıkardığı,
- Cezaevi doktorunun çoğu hastalıkları psikolojik kabul ettiği ve hastaneye sevkte zorluk çıkardığı,
- Özellikle kadın mahpusların jinekolojik tedavileri yapılırken jandarmanın odadan çıkarılmadığı,

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

Bildirilen başvurulardandır.

Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'ne göre; "Cezaevlerine gelişlerinde hükümlülere, sağlık bakım hizmetinin varlığı ve işleyişi hakkında bilgi veren ve hijyenle ilgili temel önlemleri hatırlatan bir kitapçık veya broşür verilmesi faydalı olacaktır".

Komite, ayrıca "Tutukluların gözetim altında buldukları süre boyunca, tutukluluk sürelerinden bağımsız olarak her zaman bir doktora erişim haklarının bulunması gereklidir. Sağlık hizmetleri, doktora danışma talepleri gereksiz gecikme olmadan karşılanacak şekilde düzenlenmelidir." demektedir.

Asgari Standart Kurallar,22;

"(1) Her kurumda, psikiyatriden de anlayan en az bir nitelikli sağlık görevlisi hizmet verir. Kurumdaki sağlık hizmetleri, toplumun veya ulusun genel sağlık yönetimiyle yakın ilişki içinde düzenlenir. Kurumdaki sağlık hizmetleri, psikiyatrik vakalarda teşhisi ve gerektiğinde ruh sağlığındaki normal dışı olan halleri tedavi etmeye imkân verecek şekilde düzenlenir.

(2) Durumu özel bir tedaviyi gerektiren mahpuslar, uzman kurumlara veya sivil hastanelere sevk edilirler. Hastane hizmetlerinin kurum içinde verilmesi halinde, bu kurumların araçları, donanımları ve ilaç stoklarının hasta mahpusların tıbbi bakım ve tedavilerini karşılayabilecek uygunlukta olur ve buralarda bu işe uygun eğitim görmüş görevliler bulunur."

Söz konusu düzenlemeler ışığında; resmi yetkililer tüm mahpusların tıbbi bakıma erişimini sağlama, gereksiz ve keyfi olarak gecikmelerin yaşanmasını önleme yükümlülüğü bulunmaktadır. Mahpusların muayene koşullarının insan onuruna saygılı bir şekilde olması gerekir.

Muayenenin tıbbi etik ilkeler ve İstanbul Protokolü uyarınca mahremiyete uygun şekilde, yalnız yada en azından başkalarının duyamayacağı bir ortamda yapılması gerekir. Muayeneler standart adli muayene formu kullanılarak kapsamlı biçimde yapılmalıdır.

Özellikle hastaneye götürülürken gerek sevk araçlarında ve gerekse hastanede, kısıtlama araçları uygulamasının bir prosedüre tabi olması gereklidir.

60.6 Kısıtlama araçları hiçbir zaman cezalandırma amacıyla kullanılmamalıdır.

68.1. Zincir ve demir kullanılması yasaklanmalıdır.

68.2. Kelepçe, deli gömleği ve diğer kısıtlama araçları ancak aşağıdaki koşullarda kullanılabilir:

a. Gerekli olduğu durumlarda, nakil sırasında kaçmayı önleyecek bir tedbir olarak, bu durumda tutuklunun adli ya da idari bir merci önüne çıkarıldığı an, bu yetkililer aksine karar vermedikçe, çıkarılır,

b. Kullanılan bütün diğer yollar tutuklunun kendisine ya da başkalarına ya da mala ciddi zarar vermesini önlemeye yetmediği zaman müdürün emri üzerine, bu durumda müdür hemen doktorun görüşünü alarak durumu bir raporla üst makama bildirir.

68.3 Kısıtlama araçları kesinlikle gerekli olandan daha uzun süre kullanılmamalıdır.

68.4 Kısıtlama araçlarının kullanım biçimleri iç hukukta belirtilmelidir.

Avrupa Cezaevi Kuralları bu gereklilikleri şöyle tanımlamaktadır;

Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi de 2 No'lu genel raporunda kısıtlama araçlarına ilişkin standardı ortaya koymaktadır; "Fiziksel kısıtlama araçlarının kullanımının gerekli olduğu

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

ender durumlarda ilgili mahpus sürekli ve uygun bir biçimde gözlem altında tutulmalıdır. Bununla birlikte kısıtlama araçları mümkün olan en kısa sürede çıkarılmalıdır; bu gereçler kesinlikle ceza olarak kullanılmamalı veya kullanım süresi uzatılmamalıdır. Son olarak, mahpuslara karşı her türlü güç kullanımı kayıt altına alınmalıdır.”

Cezaevlerinde sağlık alanında yaşanan sorunlar, görülen eksiklikler, dile getirilen kötü uygulamalar ve talepler TTB tarafından Adalet Bakanı Sayın Sadullah Ergin'e iletili. 10.09.2009 TMK kapsamında yargılanan ve kamuoyunda “taş atan çocuklar” olarak adlandırılan çocukların durumu: ağır, ölümcül, terminal dönem hastalığı olan tutuklu ve hükümlülerin infazlarının tehiri, cezaevi sağlık ortamı ve hekimlik uygulamaları, sevkler sırasında yaşanan sorunlar hakkında TTB'nin önerileri dile getirildi. Bir meslek örgütü olarak cezaevlerinde sağlık sorunlarının aciliyetini anlatan TTB değerlendirmesini raporumuzda belirtme ihtiyacı duyuyoruz.

- Cezaevlerindeki sağlık koşullarının, tutuklu ve hükümlülerin sağlık hizmetlerine erişimlerinin izlenebilmesi ve tespit edilen aksaklıkların raporlandırılabilmesi amacıyla, Bakanlığınızın izin ve işbirliği sağlanarak uzman hekimlerden oluşturacağımız heyetlerle periyodik olarak cezaevi ziyaretlerinin yapılmalıdır.
- Her tutuklu ve hükümlünün gereksinim duyduğunda 24 saat içinde hekim ya da hemşireye erişebilmesi, haftada en az 5 gün poliklinik hizmetinin verilmesi, acil gereksinimi olan hastaların 24 saat süreyle hizmete erişiminin sağlanmalıdır.
- Sevk sırasında hastaların sağlık koşullarını olumsuz etkileyecek aşırı sıcak, soğuk, havasız araçlar kullanılmaması, sevkler sırasında baskı ve şiddet uygulamaları kesinlikle engellenmelidir.
- Hastane mahkûm koşullarının evrensel tıbbi standartlara kavuşturulması ve verilen hizmetin insani gereksinimlerden yola çıkmalıdır.
- Bu hastaların erken tanı alması, tedavi süreçlerinin aksamaması, tedavi edilmemenin bir cezalandırma aracı olarak kullanılmaması, düzenli olarak izlenmeleri, yakınlarıyla görüşmeleri konusunda insani bir yaklaşımın esas alınması önemlidir. Hastalıkları son aşamaya gelen ve kaçınılmaz olarak ölümlü sonuçlanacağı beklenen “terminal dönem” hastaların infazlarının ertelenmesi uygulamaları için ölümlerinin beklenmemesine öncelikle dikkat edilmelidir.
- Son dönem kamuoyunun gündeminde önemli yer tutan kronik hastalığı olan, hastalığı ağırlaşan, ölümcül hastalığı olan ve terminal dönemdeki kanser v.b. hastaların durumlarının değerlendirilmesine yönelik uzman heyetlerinin oluşturulması,
- Halen bu konuda oluşturduğumuz bilimsel heyet raporlarının dikkate alınmasının sağlanmalıdır.
- Cezaevinde tedavi gecikmesine ve infaz tehirinin yapılmamasına bağlı olarak yaşamını yitiren tutuklu ve hükümlülerin ölüm süreçlerine ilişkin idari sorumluluğu olan tüm personel hakkında soruşturma açılmalı ve sorumluluğu olanların cezalandırılması sağlanmalıdır.

1.4.3.Beslenme, Isınma ve Fiziki Koşullardan Doğan İhlaller

Türkiye Cezaevlerinde beslenme ve fiziki koşullardan kaynaklı ciddi mağduriyetler yaşanmaktadır. Özellikle, cezaevi yetkililerinin işe bedellerinden kaynaklı beslenmenin ancak bu kadar olabileceğini ifade etmeleri kaygı vericidir.

Aşağıda örneklediğimiz Beslenme ve Fiziki koşullardan kaynaklı ihlaller derneğimize yapılan başvurulardan derlenmiştir.

- Sıcak su ve kalorifer sorunlarının devam ettiğini, oda aramalarının usulüne göre yapılmadığını, arama sırasında odada hiçbir arkadaşlarının bulundurulmadığını,

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

- Aradan 4 ay geçmesine rağmen ailesinin Almanya'dan gönderdiği kolinin gelmemesi üzerine ailesinin Almanya postahanesine başvurarak baktırdığı, ve kolinin cezaevine teslim olduğunun tespit ettiği, iade edilip edilmediğinin bilinmediği, kolinin kayıp olduğu,

- Talep edilmediği halde idarenin keyfi bir şekilde zorla oda değişikliği yapmasının ayrı bir çelişki olduğunu, soğuk iklim bölgesinde olduklarını, buna rağmen kalorifer ve sıcak su sıkıntılarının had safhada olduğunu, kaloriferlerin ancak kendini ısıttığını, bazı odaların kış boyunca güneş görmediğini, bu odaların soğuktan camlarının tamamen buz kapladığını.... Öte yandan verilen yemeklerin oldukça kalitesiz, standartların altında ve içinde her türlü yabancı madde çıkmaya müsait olduğunu, bu yönlü şikayetlerine "bizde bu yemekleri yiyoruz" şeklinde yanıt verildiği.

- 30 tutuklu ve hükümlünün cezaevinde yediği yiyeceklerden zehirlendiği, tutuklu ve hükümlülerin bazıları sabah saatlerinde acil revire gönderilirken, bazılarının da hastaneye kaldırıldığı,

- Cezaevi mevcudunun 200 civarında olduğu, tüm kısımların, buldukları odaların iki misli dolu olduğunu, yerde, yatakhane ve buldukları her yerde yatmak durumunda kaldıklarını. Havalandırmaların sayılarına göre çok küçük ve volta atmada bile ciddi sıkıntılar olduğunu, spor yapamadıklarını, sportif faaliyetler için yer ve araç olmadığını, ortak sosyal faaliyet süresinin haftada 1.30 saat civarı olduğunu ve ayda sadece 3 hafta çıkabildiklerini, su sorunlarının olduğunu, suların 8 saatten fazla akmadığını,

- Suyun kirli ve paslı akması nedeniyle yaşamlarını tehdit ettiğini, kuyudan alınan suyun kendilerine verildiğini, suyun tahlil edilmesi talebiyle yaptıkları başvuru sonucu, tahlile kullandıkları su yerine temiz su gönderildiği ve sonucun bu nedenle pozitif çıktığı, amacın kendilerini zamana yayararak öldürmek olduğunu ve suyu kaynattıkları zaman semaverin altının pasla kaplandığını, bir heyetin gelip odalarda çeşmeden akan suyu alması gerektiğini, etkinlik faaliyetlerinden ayda iki en çok üç (3) sefer yararlanma şansları olduğunu, taleplerine rağmen bir türlü düzelmediğini, yemeklerin dört kişilik olarak verildiğini ancak getirilen yemeğin bir kişinin bile doyamayacağı kadar az olduğunu, günde adam başı 300 gram ekmek verildiğini, bazı cezaevlerinde iki (2) ekmek verildiğini, ancak buldukları cezaevinin bir (1) tane verdiğini. Kendi paralarıyla ekmek aldıklarını, bir dilim karpuzu dört kişiye ve tabağın altının yoğurtla beyazlatarak verildiğini,

- En kalabalık hükümlü odamızın sayısı 19'dur. E tiplerindeki oda sisteminin 10-8 ve 6 kişilik olarak düzenlendiğini göz önünde bulundurursak her halükarda yer sıkıntımız anlaşılacaktır. Dolayısıyla tutuklu/hükümlü arkadaşlarımız çok kötü koşullarda tutulmaktadır. Örneğin; tek katlı küçük bir oda da (ki bu odalarda 4 kişiden fazla kişi barınamaz) 10-11 kişi kalınmaktadır,

- Soğuk su ihtiyacımız karşılanmamaktadır. Belediyenin cezaevine yeterli su verdiğini, buna rağmen idarenin kontrolüne takıldığı ve kısıtlı su verildiğini bizlere dağıtılan el kitaplarından anlıyoruz. Ki günde sadece dört sefer verilmekte, her seferinde de 10 dakika ile sınırlı bırakılmaktadır. Yani günde 40 dakika su verilmektedir. Musluklardan suyun iyi akmaması dolayısıyla on dakika içinde ancak iki bidon doldurabiliyoruz. Tüm ihtiyaçlarımızı bu suyla karşılamamız istenmektedir. Ayrıca yemeklerimiz karavana niyetine kullanılan eski yoğurt kaplarında verilmektedir,

- Mahpuslara tarihi geçmiş gıdalar verildiği ve bu nedenle birçok tutuklunun çeşitli hastalıklara yakalandığı,

- Cezaevinin kapasitesinin çok üzerinde tutuklu ve hükümlü tutulmakta olduğunu, buldukları cezaevinin kapasitesinin 480 olmasına rağmen bu sayısını 700'e yaklaştığı,

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

- Cezaevinde koğuşların uzun süredir boyanmadığı, kışın çatının akmasıyla oluşan küf ve nemin sağlık koşullarını tehdit etmekte olduğu belirtilmektedir. Koğuşlarda kapasitelerinin üzerinde kişiyi barındırmanın sonucu olarak malzeme eksiklikleri yaşandığı, kapalı spor salonunda yeterli sandalye olduğu halde bunun koğuşlara verilmediği, yatak – nevresim – yastık ve battaniyelerin yetersiz, eski ve kir içinde olduğu ifade edilmiştir. Koğuşlara sıcak ve soğuk suyun son derece kısıtlı olarak verildiği, su verme süresinin de (3 kez 10 dk.) sınırlı olduğu bildirilmiştir. Temizlik malzemelerinin verilmemesi yanında suyun yetersizliği ve koğuş kalabalıklığı da nazara alındığında hijyenin sağlanamayacağı belirtilmiştir.

- Cezaevinde tabak, kaşık, bıçak, bardak vb gibi malzemelerin plastik veya naylon plastik karışımı olması, dolayısıyla naylon kaşık ve tabakla yemek yendiği, çayın da naylon bardakla içildiği, bunun kendisi için bir çeşit intihar olduğu, sağlıklı bir kişi için bile son derece zararlı iken kanser hastalığı atlatmış biri olarak sıcak suyun plastik veya naylon kaplarla verilmesinin kendisinde yeniden kanserojen etkisi yaratabileceğinin bilindiğini, kendisinin idareye durumunu anlatıp ilgili genelgeyi göstererek; camdan su ve çay bardağı, ince metalden kaşık ve tabağın serbest olduğu, buna rağmen cam demlik ve çay bardağının neden kendisine verilmediğini sorması üzerine “o yönetmenlik burada geçmez uygulamayız” diye yanıt verildiğini,

- 14 kişinin kaldığı kadınlar koğuşu normalde 8 kişilik olduğu için yataklar yetersiz. Bazı arkadaşlarımız yerde bazı arkadaşlarımız da tek kişilik yatakta, iki kişi yatıyorlar. Yaz mevsiminin gelmesi ve havaların ısınmasıyla çok küçük, tek pencere koğuşta kalmak mümkün olmuyor. Normalde aynı mimari koşullara sahip her cezaevinde yan yana üç pencere mevcut iken, bizim koğuştaki iki pencere duvarla örülerek kapatılmış ve nefes dahi alamıyoruz,

- Daha önce Adana Karataş Cezaevi'nde kadın tutuklulara verilen yemeğin içinden kurt çıkmasının ardından, bu defa da Tekirdağ F 2 No'lu F Tipi Kapalı Cezaevi'nde tutukluların ekmeklerinde fare zehiri çıktığı iddia edildi,

- Gaziantep H Tipi Kapalı Cezaevi'nde 20'ye yakın siyasi tutuklu ve hükümlünün verilen yemekten dolayı zehirlendiği belirtildi. Tutukluların bayat ürünler ile yapılan yemekten dolayı gıda zehirlenmesine uğradığı öne sürüldü,

- Van F Tipi Cezaevi'nde bulunan tutuklu ve hükümlüler, cezaevinde kene olduğunu idareye iletmelerine rağmen herhangi bir sonuç alamadıklarını iddia etti,

- İHD Şube Başkanı Cüneyt Canış, 350 kapasiteli cezaevinde 750 civarında tutuklunun bulunduğunu söyledi,

- Cezaevinde bulundurulacak eşyalar listesini düzenleyen adalet bakanlığı bürokratlarının yazın sıcaklığını düşünüp vantiratorü listeye dahil etmiş olmalarına rağmen aşırı soğuk illeri ve kış aylarını gözetmediklerini, yönetmelikte olmadığı için de elektrik parasını kendilerinin ödemesine rağmen elektrikli ısıtıcı almalarına izin vermediğini,

- Yazın sıcaklığında kaynar su verilirken kış aylarında sıcak suyun aktığına tanık olmadıklarını,

- Kantinden parayla satın aldığımız çeşitli eşyalarımız (makas, demlik, çeşitli boya kalemleri, resim malzemeleri, ayna vs)aramalarda keyfi bir şekilde “yasak” denilip el konularak alındığı,

- Bazı dönemlerde boya kalemlerine özel bir ilgi gösteriliyor. Artık kantin de satmıyor. Daha önce sattıklarını da keyfi bir şekilde toplayıp el koyuyorlar. Yaşanılan durum bu hapisaneyeye özgü bir durumdur. Nedenine gelince öz itibarıyla kart ve resim çalışmalarını engellemek. Bu yolla atölyelere gitmemiz, buraları kullanmamız engellenmektedir 20 Şubat 2009'da yapılan genel aramada da, bu keyfi uygulama adeta ganimet toplama misali devam etmiştir,

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

- Odaların yeterince havalandırılmaması nedeniyle, üç kişilik yada tek kişilik odalarının nefes alamayacakları derecede ısındığını, bütün gün boyunca odaların dayanılamayacak derecede sıcak kaldığını, sıcaktan yatakların üstüne elle dokunulamadığını beyan etmişlerdir. Yıllardır bu şikayetleri devam etmesine rağmen şu ana kadar merkezi soğutma sistemi kurulmadığı, odalarına klima yada vantilatör konulmadığını belirtmişlerdir. Kantinden vantilatör almak istediklerinde mevcut olmadığı söylenmektedir,

- Yemeklerinden çivi, böcek, ip ve toplu iğne gibi maddelerin çıktığını, yine sabah kahvaltısı hariç haftanın 7 günü makarna yediklerini, çocukların kaldıkları koğuşlar da ise fare ve böceklerin cirit attığı,

- Cezaevi idaresinin ayda bir kere koğuşları ilaçladığı ancak ilaçlama sonucunda aynı sorunun devam ettiğini, idarenin ilaçlama için özellikle öğle saatini seçtiğini, ilaçlama olunca çocuklarında kızgın güneşin altına, yani havalandırmaya çıkarılmak istendiği,

- Tarsus Kapalı Cezaevi'ndeki mahkûmların cezaevine ökçeli ayakkabı sokulmadığı, görüşlere ancak terlikle çıkabildikleri,

- Yemekler kötü, porsiyonlar az, açız. 4 TL olan iâşe miktarına uyuluyor. Mevsimsel yemeklerimiz tat ve lezzet olarak genellikle beğeniliyor. Yemeklerin azlığına gelince, haftada bir traktör kasası ekmek çöpe atılıyor.

- Silivri Cezaevi'nde yaşanan olumsuzluklara dikkat çekerek, elektrik kesintilerinden rahatsız olduğunu,

- Cezaevi idaresinin kendilerine kan ve idrar lekeleri olan kirli nevresim takımı verdiğini, soruna yönelik girişimleri olduğunu ancak bir sonuç alamadıklarını, hüccresinin koşullarının nevresimi yıkayıp kurutmaya elverişli olmadığını, nevresimlerin çok kırıksık olduğunu, ütülenmediğini, hijyen olmadığını, ailelerin nevresim getirmelerine izin verilmediğini, cezaevi kantininde satıldığını ancak 40 tl bedel biçildiğini, maddi koşulları olmadığı için kimsenin alamadığı,

- 60 kişilik koğuşta 110 kişinin kaldığını, yarıdan fazla tutuklu ve hükümlünün yerde yattığını, kendisinin yeri olmadığı için yemekhaneye inen merdiven boşluğunda sabahlamak zorunda kaldığını, mevcut olan yataklarının kir ve pas içerisinde olduğu için yatılamadığını, çok miktarda haşere bulunduğunu, yemeklerin çok sağlıksız ortamda geldiğini, yenilmeyecek kadar kötü olduğunu, cezaevi idaresinin mahkûmlara dolap vermediği için mahkûmların giysilerinin yataklarının altında olduğunu, koğuş mevcudunun iki katı olması nedeniyle oturacak yerin olmadığını, çantasını koyacak yer bulamadığı için gün boyu elinde taşıdığını, en önemli sorunlardan olan ve insan onurunu rencide eden en önemli uygulama, cezaevine ilk girişte teknolojik cihazlar olmasına rağmen insanlar çırılçıplak soyularak defalarca çömel-kalk hareketi yapmaya zorlandıkları,

- Bir anne, "Para yatıramamıştık. Kendisine 5 TL'lik elektrik faturası gelmiş. Agit de parası olmadığı için yatıramayacağını söylemiş. Bunun üzerine boncuklardan yaptığı tespih ve bileklikleri 5 TL karşılığında almışlar, bu benim çok zoruma gitti" diye konuştu. Bu çocuğun parası yok diye elektrik faturası için anahtarlık ve tespih yaptırıldığını,

- Hizbullah tutukluları ve hükümlülerinin bilgisayar hakkından faydalanmasına rağmen bu hak bizlere tanınmamaktadır. Yine bir çok cezaevinde kapalı spor, sinema, seminer salonları olmasına rağmen bulunduğumuz cezaevinde hiçbiri yoktur. Yılda bir defa yapılan sportif turnuvalar ise sayı az tutulduğundan birçok arkadaşımız faydalanmamaktadır. 45 ile 50 metrekare üçgen havalandırmanın dışında spor yapabileceğimiz hiçbir alan mevcut değildir..

- Odalara yağmur suyunun sızdığına vurgu yapılan mektupta, şunlara yer verildi: "Yemekler oldukça kalitesiz ve kötü bir durumdadır. Tüm arkadaşlarımız yemek yemede sıkıntı yaşıyor. Ve çoğu zaman verilen yemekler direk çöpe atılıyor. Bizler yoksul ve fakir aile çocuklarıyız. Ancak yemek yiyemediğimiz için kantinden alışveriş yapmak zorunda kalıyoruz. Kantinde satılan ürünler ise fahiş fiyatla satılıyor. Bir çok oda ise cezaevi yapıldıktan sonra boyanmamış, nem kokusu geliyor. Kışın başta tavanlar olmak üzere, havalandırmaya bakan duvarlar su sızdırıyor. Yine su boruları, sifon, musluk, kapı, pencere kollarının tamirden geçmesi gerekiyor. Bunu yönetime aktardığımızda, 'Ödenek olmadığı için yapamıyoruz' diyorlar.

- Erzurum H Tipi Cezaevi'nde Ziyaretlerde ve koli yoluyla gelen elbiselerimizin "eskidir, etiketsizdir" vb anlamsız gerekçelerle alınmaması uygulamasına son verilerek uygulamanın kaldırılması gerektiği,

- Erzurum H Tipi Cezaevi'nde Doktorun verdiği diyet programının uygulanmadığı, cezaevinde diyet hastaları için doktor raporuna uygun yemek çıkarılması gerektiği,

Kendi paralarıyla aldıkları masaları da aldıklarını, alınan masaların geri verilmesi ve yeterli masanın ya da sehpanın içeri verilmesinin serbest bırakılması gerektiği,

Belirtilmiştir.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un "hükümlünün beslenmesi" başlıklı 72. maddesine göre;

"(1) Hükümlüye Adalet ve Sağlık bakanlıklarınca birlikte belirlenecek kalori esasına göre, sağlıklı ve güçlü kalması için nitelik ve nicelik olarak besleyici, sağlık koşullarına uygun, makul çeşitlilikte, yaş, sağlık, çalıştığı işin özelliği, dinî ve kültürel gerekleri göz önünde tutularak besin verilir ve içme suyu sağlanır.

(2) Hükümlü, kendisine verilen günlük besin ve ihtiyaç maddeleri dışındaki ihtiyaçlarını kurum kantininden sağlayabilir. Kantini bulunmayan kurumlarda, bu maddeler, idarenin izin ve kontrolü altında dışarıdan sağlanabilir.

(3) Hasta hükümlüye, kurum hekiminin belirleyeceği besinler verilir."

*Asgari Standart Kurallar
Kural 20. (1) "Kurum idaresi tarafından her mahpusa sağlık ve kuvvet için yeterli ölçüde besin değerine sahip olan, iyi hazırlanan ve uygun saatlerde servisi yapılan yemek verilir."
Ayrıca bkz;
Avrupa Cezaevi Kuralları,
Kural 21.1-21.6*

Derneğimize yapılan başvurulardan anlaşıldığı gibi, mahpuslara verilen yemeklerin belirtilen düzenlemeye uygun nicelik ve niteliğe sahip olmadığı görülmektedir.

Kantin fiyatlarının pahalı olduğu yönündeki yakınmalar da, özellikle ekonomik durumu iyi olmayan mahpusların kendi imkânları ile beslenmelerini olanaksız kılmaktadır.

5275 sayılı Yasa'nın 63. maddesinde de tutuklu ve hükümlülerin barındırılmasına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Maddenin 4.fıkrasına göre; "Oda ve kısımlarda iklim koşulları göz önüne alınarak yeterli yer ışık, ısınma, havalandırma ve hijyen sağlanır."

Oysa ısınma konusunda iletilen yakınmalar, cezaevi fiziki koşullarının ve idari uygulamanın mevcut yasal düzenlemeye uygun olmadığını göstermektedir.

Avrupa Cezaevi Kuralları, Kural 18,1'le açık çelişki içinde olduğunu ortaya koymaktadır;

“Mahpusların barındıkları yerler ve özellikle yatakhaneler insan onuruna saygılı ve mümkün olduğu ölçüde mahremiyetin sağlandığı yerler olmalı ve sağlık ve hijyen gereklilikleri, iklimsel değişimlerin ve özellikle kişi başına düşen alan, içerideki m³ hava, ışıklandırma, ısıtma ve havalandırmaya gereken önem verilerek yerine getirilmelidir.”

1.4.4. Disiplin Soruşturmaları Nedeniyle Yaşanan İhlaller

Başvurucuların anlatımları genel olarak değerlendirildiğinde; disiplin yaptırımına gerekçe olan eylemler ve verilen cezaların idarenin takdirine göre belirlendiği, bu nedenle de mahpusların neredeyse her eylem ve davranışının disiplin suçu sayılabildiği görülmektedir. Verilen disiplin cezalarına karşı yapılan şikâyet ve itirazlardan da bir sonuç alınamamaktadır.

Disiplin cezalarının verilisindeki bu keyfiyet, ceza hukukunun temel ilkelerinden olan “kanunsuz suç ve ceza olmaz” ilkesine aykırılık oluşturmaktadır.

Ayrıca verilen disiplin cezaları ile birlikte açık görüş yasağı da uygulandığından, bu durum aynı eylem nedeniyle kişi hakkında iki ayrı yaptırım sonucunu doğurmaktadır. Bu ise yine ceza hukukunun “aynı suç nedeni ile iki kez yargılanmama” ilkesine aykırılık oluşturmaktadır.

Türkiye’de mahpuslara dönük kanunlara göre;

Disiplin cezalarının hangi durumlarda verileceğine; disiplin suçu oluşturacak davranışlar ile hangi yaptırımın uygulanacağı ilişkin düzenlemeler Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin Hakkındaki Yasa’nın 37–46.maddelerinde ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir.

Buna karşın aynı Yasa’nın 48/1.maddesi idareye çok geniş bir takdir yetkisi tanımaktadır. Bu maddeye göre;

“37 ilâ 46 ncı maddelerde yer alan eylemlerin tanımına uymayan ve kanunda tanımları yapılmamış olan eylemler, nitelik ve ağırlıkları bakımından bunlara benzediklerinde, aynı maddelerdeki disiplin cezaları ile karşılanırlar.”

Başka bir deyişle, yetkililerin hoşuna gitmeyen herhangi bir davranış ya da eylem nedeniyle, Yasada tanımı yapılmamış olsa da disiplin yaptırımı ile karşı karşıya kalınabilmektedir.

Oysaki Yasanın bu maddesi, suçlar ve cezalara ilişkin genel esasları belirleyen ve kıyas yasağını düzenleyen TCK m.2(3) hükümleriyle ciddi bir çelişki içindedir;

“Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz.”

Keyfiliğe neden olabilecek İnfaz Yasası’nın 48/1.maddesinin yanı sıra Yönetmeliğin, yukarıda belirtilen 14.maddesi de kendi içinde ve yasada belirtilenlerden ayrı olarak bir yaptırım düzenlemesi nedeniyle Anayasa’nın 38/3.maddesinde yer alan;

“Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.” Hükümüne de açıkça aykırıdır. Gerek Yasa’nın 48.maddesi ve gerekse Yönetmeliğin 14.maddesi ayrıca, Anayasa’nın 38/1.maddesinin;

“Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.”

TCK m.2’nin;

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

“(1) Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz.

(2) İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz.” Hükümlerine aykırılık oluşturmaktadır.

Yine, Yönetmeliğin 14.maddesi ile yasada yer almayan bir cezai yaptırım idari işlemle düzenlenmiştir. Bu madde, kınama cezası dışında disiplin cezası alan tutuklu ve hükümlülerin, ceza kaldırılincaya kadar açık görüş hakkından da faydalanamaması sonucunu doğurmaktadır. Oysa disipline konu davranışlar ve yaptırımlarının yer aldığı İnfaz Yasası incelendiğinde, ne 42.madde ile düzenlenen “haberleşme veya iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama” ve ne de 43.madde ile düzenlenen “ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma” hükümlerinde “disiplin cezası almış olmak”, “açık görüşten yasaklanmanın” bir gerekçesi olarak belirtilmediği görülmektedir.

Bu anlamda söz konusu düzenleme bir yandan “aynı suç nedeniyle iki kez yargılanmama” ilkesine aykırı olduğu gibi, diğer yandan Anayasa’nın 38/1 ve TCK’nın 2. maddeleri ile güvence altına alınan “kanunsuz suç ve ceza olmaz” prensibinin açık ihlali niteliğindedir.

Uluslararası sözleşmelerde ise;

TUHAK, İlke 30/1’de düzenlenen “kanunsuz suç ve ceza olmaz” ilkesi gereğince;

“Tutulan veya hapsedilen kimselerin tutuldukları veya hapislikleri süresince disiplin suçu oluşturan davranışlarının türleri, uygulanabilecek olan disiplin cezasının tanımı ve süresi ile bu tür cezaları verebilecek olan yetkili makamlar, kanunda veya kanuna dayanan düzenlemelerde belirtilir ve usulüne göre yayınlanır. Hiçbir mahpus yasada ve tüzükte öngörülmeyen bir ceza ile cezalandırılmaz.”

Dilekçe Hakkı Üzerine Yaşanan İhlaller İçin Sözleşmeler

Disiplin cezalarının bir başka boyutu da başvurulardan gördüğümüz kadarıyla mahpusların yazdıkları dilekçeleri nedeniyle disiplin cezası almış olduklarıdır. Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi m.15, Asgari Standart Kurallar, Kural 29, AİHS m.7 de aynı doğrultuda düzenlemeler yapmaktadır.

Anayasa’nın 74. maddesinde “dilekçe hakkı” düzenlenmiştir. Maddeye göre;

“Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.”

Dilekçe hakkının engellendiği yolundaki başvuruların ise Anayasa ile güvence altına alınmış bu hakkın ihlali niteliğinde olduğu görülmektedir. Ayrıca TCK’nın 121. maddesi, yetkili makam tarafından bir dilekçenin hukuksal neden olmaksızın kabul edilmemesini suç olarak düzenlenmekte ve sorumlular hakkında cezai yaptırım öngörmektedir. Yine devletlerin şikâyet ve başvuruları etkin bir şekilde soruşturma yükümlülüğü bulunmaktadır. Resmi otorite için bir yükümlülüğü tanımlayan bu kavram, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 8. maddesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 13. maddesi uyarınca aynı zamanda kişilere bir hak olarak tanınmaktadır.

Mahpusların İslahı İçin Asgari Standart Kurallar'da yer alan düzenlemeye göre de;

Kural 36.3. "Bütün mahpusların, talep ve şikâyetlerinin içeriği sansüre tabi tutulmadan gerekli şekilde hapishane merkez idaresine, yargısal makamlara ve yetkili kılınmış diğer makamlara bu talep ve şikâyetlerini bildirmelerine izin verilir."

Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi de 2 No'lu Genel Raporunda aynı konuya değinmektedir;

"Etkin şikâyet ve denetim prosedürleri, cezaevlerinde kötü muameleye karşı temel önlemlerdir. Mahkûmların cezaevi sisteminin içinde ve dışında, ilgili makamlarla gizli görüşme olasılığı dâhil, başvurabilecekleri şikâyet kanalları olmalıdır."

İç hukukta, şikâyet ve başvuruları incelemek üzere iki temel mekanizma mevcuttur. Bunlardan biri 4675 sayılı Yasa ile kurulan infaz hâkimlikleridir. Yasanın 1. maddesi infaz hâkimliklerinin kurulma amacını; "ceza ve infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklular hakkında yapılan işlemler veya bunlarla ilgili faaliyetlere yönelik şikâyetleri incelemek, karara bağlamak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek" olarak açıklamaktadır.

Yasanın 4/1. maddesine göre; "hükümlü ve tutuklulara yönelik işlem ve faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak" infaz hâkimliklerinin görevleri arasındadır.

Bir diğer iç hukuk mekanizması ise Cumhuriyet savcıları tarafından yürütülen adli soruşturmalardır. Ceza Muhakemeleri Yasası'nın 160. maddesine göre; bir suçun işlendiğini öğrenen cumhuriyet savcısı derhal maddi gerçeği araştırmakla, suça ilişkin delilleri toplayarak muhafaza altına almakla yükümlüdür.

Hiç şüphesiz bu iç hukuk düzenlemelerinin uygulamada işlerlik kazanabilmesi ancak uluslararası metinlere uygun şekilde etkili bir araştırma ve inceleme yapılması ile mümkün olabilir. Aksi takdirde, adli mercilerin idarenin her türlü hukuka aykırı eylem ve işlemini onama makamı haline dönüşmesi riski mevcuttur.

Bu durum kişilerin adalete olan güven duygusunu zedeleyeceği gibi, fiilen işlevsiz hale gelmesi nedeniyle şikâyet hakkının kullanılmaması sonucunu da doğurabilir.

Aşağıdakiler, mahpusların, disiplin soruşturmaları nedeniyle derneğimize yapılan başvurularından derlenmiştir.

- Mahpuslara Adalet Bakanlığı'na ve Cumhurbaşkanlığına demokratik taleplerini dile getirmek amacıyla yazdıkları mektuplarından dolayı disiplin cezası verildiği,
- Aileleri ile telefonda Kürtçe konuştuklarında görüşmenin kesildiğini, Kürtçe konuştukları gerekçesi ile cezaevi idaresi tarafından disiplin cezası verildiğini,
- Cezaevinde uygulamalar vb... sorunlara dikkat çekilmesi amacıyla başlattıkları "Açlık Grevi" nedeniyle cezaevi idaresi tarafından disiplin cezası olarak açık görüşe çıkma, mektup atma, alma ve telefonda men cezası verildiğini,
- Odalarda bulunan zilin bozuk olmasından dolayı infaz görevlisine ulaşmak için kapıya vurduklarını ve bundan dolayı hücre cezası alabildiklerini,

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

- Zorla sevke götürülmekten kaynaklı üç gün açlık grevi yapmaktan dolayı ceza alındığı,
- Ortak demokratik tepkilerde özellikle bazı arkadaşlarının özel olarak cezalandırıldığı, sadece o kişilere soruşturma açıldığını,
- Toplumsal olaylarla ilgili (Çocuk ölümlerine) yazdığı yazılardan dolayı mahpuslara disiplin cezası verildiği,
- Kürtçe savunma vermekten dolayı 3 ay ortak kullanım alanından men cezası verildiği,

Oda aramasında başka bir cezaevinden gelen mektup gerekçe gösterilerek ile 1 yıl açık görüş cezası verilebildiği,

- Cezaevinde şiddete maruz kaldıkları ve bu kişiler için suç duyurusunda bulduklarını ve bunun gerekçeyle personele mukavemetten disiplin cezası verildiği.

- Kürtçe derginin verilmemesini protesto etmek amacıyla telefona çıkmayan mahpuslara, direniş göstermekten 2 ay iletişim cezası verildiği, Cezaevi idaresi tarafından verilen yemekleri almamaktan dolayı disiplin cezası verildiği,

- Aynı soruşturmaya birden fazla disiplin cezası verildiği, (açık görüş, iletişim, ortak alandan men gibi),

- Demokratik istemlerini dile getiren dilekçelerden dolayı ceza aldıkları ve dilekçelerin çoğu zaman kaybolduğu, el konulduğunu,

- İnsan hakları derneğine ve diğer sivil toplum örgütlerine yazılan mektuplar nedeniyle disiplin cezasına maruz kalındığını,

- İdarenin keyfi uygulamaları nedeniyle beşer (5) günlük hücre cezasını çok rahatlıkla verebildiklerini. Adalet Bakanlığının tanıdığı yetkilerin keyfi tutumlar ve cezalar için kullanıldığını,

- Cezaevinde kullandığı "Sayın Öcalan" hitabı yüzünden ceza aldığı, cezaya tepki verilmesine bile soruşturma açıldığı, 1 yıl 9 ay ceza verildiği,

- Yerleri istemleri dışında değiştirilmek istenmiş, bu keyfiliği kabul etmedikleri için hücrelerinden zorla alınarak başka hücrelere üstelik hırpalanarak götürüldükleri, arkasından disiplin kurulunun 2009-903 nolu 14.08.2009 tarihli kararıyla 10 gün hücre 1 ay da mektup ve faks haklarından yoksun bırakma cezaları verilerek cezalandırıldıkları,

- Cezaevlerinde ağır hasta olan hükümlülere destek vermek, mahkemeye giderken ve spora çıkarken kendilerine askerler tarafından yapılan sözlü tacizi kınamak amacıyla mahpuslar 2 günlük açlık grevine girdiklerini, açlık grevinin ardından harekete geçen cezaevi idaresinin, açlık grevine giren kadın tutuklulara 2 ay açık ve kapalı görüşten yararlanmama cezası verdiğini,

- Demokratik tepki gösterdiği için 21 defa disiplin cezası aldı. "slogan atmak" ve "revire çıkmamak" gibi gerekçelerle ceza verilen Aslan'a yöneltilen en ilginç suçlama ise, "Olumsuz davranışa yönelik grup oluşturmak.!" Olduğunu,

- Adana Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde kelepçeli muayene karşı çıktıklarını ve kabul etmediklerini belirten tutuklu ve hükümlüler bu nedenle cezaevi idaresi tarafından disiplin cezasına çarptırıldıklarını,

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası almış bir hükümlüye selam verdiği gerekçesi ile bir ay hak mahrumiyeti cezası verildiğini,
- Ayağındaki çorabı göstermemesi üzerine gardiyanların "Çorabında ne gizliyorsun" denilerek hakaretlerine maruz kaldığı, mahpus da gardiyanların hakaretlerine karşılık ayağındaki çorabı çıkararak gardiyanlara vermesi nedeniyle 2 ay açık, bir ay da kapalı görüşe çıkmama cezası verildiği,
- Görüşe gelenlere ince arama yapılmasını protesto eden 115 tutukluya 4 ay açık görüş, bir ayda kapalı görüş cezası verildiği,
- Tutuklunun, ankesörlü telefon kartının çalındığı yönünde şikayette bulunduğu, Kaplan'a; arama yapan infaz koruma memurlarına "hırsız" dediği için cezaevi idaresi tarafından bir yıl açık görüş cezası verildiği,
- Kürtçe şarkı söyledikleri gerekçesiyle 70 tutukluya 4 ay açık görüş cezasının ardından kapalı görüş cezası da verildiği,
- Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığı'na "Annemle Kürtçe konuşmak istiyorum" yazılı dilekçe gönderdiği için disiplin cezasına çaptırıldığı,

Belirtilmiştir.

1.4.5. Kürtçe Konuşma ve Haberleşme Önünde Engeller

Türkiye'de mahpuslara dönük kanunlara göre,

Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'te yapılan değişiklik Resmi Gazete'de yayımlandı. Tüzüğün, 88'inci maddesinin ikinci fıkrasında yapılan değişikliğe göre, tutuklu ve hükümlülerin telefon görüşmeleri Türkçe yapılıyor. Ancak hükümlünün, kendisinin veya görüşeceğini bildirdiği kişinin Türkçe bilmediğini beyan etmesi hâlinde, konuşmanın yapılmasına izin verilecek ve konuşma kayda alınacak. Kayıtların incelenmesi sonucu, konuşmanın suç teşkil etme ihtimali olan faaliyetler için kullanıldığının anlaşılması durumunda, hükümlünün bir daha aynı kişiyle Türkçeden başka bir dille konuşmasına izin verilmeyecek.

Uluslararası sözleşmelerde ise;

TUHAK Kural.37 ve Avrupa Cezaevleri Kuralları, Kural. 24.1; tutulanların aileleri yakın arkadaşları ve kurumlardan kişiler ve bu kurumların temsilcileri ile iletişim kurma hakkını tanımış bulunmaktadır.

Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi m.27 uyarınca;

Etnik, dinsel veya dilsel azınlıkların bulunduğu bir Devlette, böyle bir azınlığa mensup bulunan kişiler grubun diğer üyeleri ile birlikte toplu olarak kendi kültürel haklarını kullanma, kendi dinlerinin gereği ibadet etme ve uygulama veya kendi dillerini kullanma hakları engellenmez.

Avrupa Cezaevi Kurallarının "etnik ya da dinsel azınlıklar" başlıklı 38,1 No'lu Kuralında da Devletlere, konuyla ilgili gerekli düzenlemelerin yapılması yükümlülüğü getirilmiştir.

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

Özellikle Temmuz 1992 Helsinki Kararları uyarınca çalışmalar yürüten Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiserliği tarafından yayınlanan ve ulusal azınlıklar yanında diğer tüm azınlıklara da uygulanabilir olan Ulusal Azınlıkların Dil haklarına İlişkin Oslo Tavsiyeleri“özgürlükten mahrumiyet” başlıklı 21.maddesi;

“...yetkililer, hukukun öngördüğü sınırlamalar dâhilinde, mümkün olan her yerde, tutulanların hem sözlü olarak hem de kişisel yazışmalarında kendi dillerinde iletişim kurmalarını sağlayacak tedbirler alacaklardır.” Hükmünü içermektedir.

Gerek Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi m.27, gerek Asgari Standart Kurallar m.37 ve gerekse Avrupa Cezaevi Kuralları Kural. 24.1 ve Kural 38,1 bu bağlamda ele alındığında; ifade hakkının kişinin kendi dilini özel ve kamusal yaşamda kullanma hakkını da içereceğini, bu anlamda gerek yasa gerekse idari pratiğin hukuka aykırı olduğunu göstermektedir.

Özellikle Kürtçe konuşmanın önündeki engellerle birlikte yazılan Kürtçe mektuplar ve Türkçe bilmeyen ailelerin ziyaretlerinin de engellendiği görülmektedir. Oysaki Mahpusların, aile ve yakınlarıyla ana dilde bağlantı kurabilmenin yanı sıra onlarla görüşmeleri de güvence altına alınmış durumdadır. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi, 2 No’lu Genel Raporunda da belirtildiği gibi;

“Mahkûmların dış dünyayla temaslarını makul düzeyde devam ettirmesi de çok önemlidir. Her şeyden önce mahkûmlara aileleriyle veya yakın arkadaşlarıyla ilişkilerini devam ettirebilme imkânı verilmelidir. Buradaki temel prensip, dış dünyayla temasın desteklenmesi olmalıdır; bu tür temasın sınırlanması sadece kayda değer güvenlik endişeleri veya kaynak kısıtlılığı nedenlerine dayandırılabilir.

38.1 “Etnik ya da dilsel azınlıklara mensup mahpusların gereksinimlerin karşılanması için özel düzenlemeler yapılmalıdır.”

Komite bu bağlamda, ailesi uzakta yaşayan (bu nedenle düzenli ziyaret imkânı olmayan) mahkûmlar için ziyaret veya telefon teması kurallarının uygulanması konusunda esnekliğe gerek olduğunu altını çizerek. Örneğin bu tür mahkûmların ziyaret süresini biriktirebilmesine ve/veya

aileleriyle telefonla temas kurabilmek için daha iyi imkânlara sahip olmasına izin verilebilir.

Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi 2 No’lu Genel Raporunda belirttiği görüşünü 2005 yılı Aralık ayında Türkiye’ye yaptığı ziyaret üzerine 2006 yılında yayınladığı raporunda da yinelemiştir. Raporun 22. paragrafında ele aldığı üzere

- “Aile bağlarının kopmaması için özel çaba gösterilmelidir. Bu bağlamda:
- Mahpuslar, mümkün olduğu ölçüde ailelerinin ya da yakın akrabalarının bulunduğu yerlerin yakınında bulunan cezaevlerine yerleştirilmelidir;
- Mektuplaşmalar, telefon görüşmeleri ve ziyaretlerin mümkün olan en fazla sıklıkta ve bir mahremiyet içinde yapılmasına izin verilmelidir. Eğer bu düzenleme güven ya da güvenliği tehlikeye düşürüyorsa ya da bir risk değerlendirilmesiyle doğrulanmışsa bu görüşmeler makul güvenlik önlemleriyle birlikte, örneğin; yazışmaların izlenmesi ve ziyaret öncesi ve sonrası aramalar gibi, yapılabilir.” Denilmektedir.

Aşağıdaki, Kürtçe konuşma ve haberleşme önündeki engellerle ilgili ihlaller derneğimize yapılan başvurulardan derlenmiştir.

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

- Diyarbakır D Tipi Kapalı Cezaevi'nde tutuklu bulunan oğlunu görmeye giden ve Türkçe bilmeyen anne Hayic Yağarcık'ın (60), oğluyla Kürtçe konuşulmasına izin verilmediğini,
- Ana dilleri olmasına rağmen, Kürtçe konuşamadıklarını, haftalık telefon görüşmelerinin bir iki kelime Kürtçe konuşuluyor diye, anında kesildiğini,
- Özellikle telefon görüşmelerinde yaşadıkları sorunların, bir annenin evladıyla konuşamadığı, başka bir dilde bilmediği düşünülürse 21. yüz yılın trajedisi olarak değerlendirilebileceğini,
- Kürtçe konuştuğumuzda bir bahane uydurup kapatılıyor telefonlarımız,
- Dışarıya yazdıkları Kürtçe mektupların "Tercümanın tayini çıktı" denilerek gönderilmediğini ifade eden Çeper, dışarıdan gelen mektupların ise verilmediğini söyledi. Tercümanın tayinin çıktığı gerekçesinin söz konusu uygulamayı meşru gösterme mazereti olduğunu sözlerine ekleyen Çeper, şunları kaydetti: "Diyafon sistemi olan telefon ve kapalı ziyaretlerde yapılan tüm Kürtçe görüşmelerin tercüman tarafından dinlendiğini ve bunun yasal mevzuat gereği böyle olduğunu biliyoruz. Kürtçe telefon için her zaman tercümanın bulunması söz konusuyken, mektuplarımızın 'tercüman gitti' gerekçesiyle engellenmesi mantık dışı bir gerekçedir.",
- Cezaevi yönetimi ayrıca "Türkçe dışında başka bir dille yazıldığı" gerekçesiyle mektubu okuyacak personelin bulunmadığını kaydetti,
- Bir kaç defa Kürtçe konuştum ancak görevliler hemen müdahale etti. Kürtçe konuşmamız engellenerek bir saat olan görüşme keyfi olarak on dakikaya indiriliyor. Kürtçe konuşmalar nedeniyle sık sık kendisinin ve arkadaşlarının disiplin cezaları aldığını ifade etti,
- Dışarıdan gelen Kürtçe mektuplar, içeriği ne olursa olsun infaz hakimliğine yollanmadan verilmiyor. İçerden ise, Kürtçe mektuplar dışarıya yollanmıyor. Mahkemeye yazdığımız Kürtçe dilekçeler dahi işleme konulmuyor,
- Kürtçe dışında başka bir dil bilmeyen yaşlı anneleriyle yaptıkları görüşmeyi kestikleri gibi Kürtçe konuştukları için mahpuslara farklı disiplin cezaları yanında telefon ile konuşmama cezası verildiği,
- Kürtçe gramer ve alfabe kitaplarının asker izin vermiyor diye bir senedir içeri alınmadığını, Lilit 4 adlı mitolojik kitabı cezaevi kütüphanesinden edinebilmemize rağmen aynı kitabı,ziyaretçileri getirdiğinde yasak diye içeri alınmadığını,
- Mahpusların kapalı görüşte ve telefonda aileleri ile yaptıkları görüşmede Kürtçe dışında başka bir dil bilmeyen yaşlı anneleriyle yaptıkları görüşmeyi kestikleri gibi Kürtçe konuştukları için mahpuslara farklı disiplin cezaları yanında telefon ile konuşmama cezası verildiği
- Ailelerimiz Türkçe bilmediği halde Kürtçe konuşmamız engelleniyor. Kürtçe konuşmamız durumunda yaka paça görüş yerinden çıkarıyoruz,
- Ceza İnfaz Kurumlarının cezaevlerinde Kürtçenin serbest bırakılmasına ilişkin, yayınladığı genelgeye rağmen, Kürtçe üzerindeki engellemelerin devam ettiğini,
- Anne Tunç, Türkçe bilmediğinden Kürtçe konuşmak zorunda olduğu için baba Tunç gardiyana itirazda bulundu. Baba Tunç, Adalet Bakanlığı'nın görüşlerde Kürtçe konuşulmasını serbest bıraktığını söylemesine rağmen gardiyana ikna edemeyince bütün görüş süresi gardiyanla tartışarak geçti,

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

- Kürtçe Kuran-ı Kerim ve Kürtçe Mevlit cezaevi yönetimi tarafından 'Anlaşılmayan dil ve yasak olduğu' gerekçesiyle verilmeden ailesine iade edildi,
- Annesi ve babası Türkçe bilmediği için 2 haftadır kapalı görüşe alınmıyor,
- Trafik kazası sonucu yaşamını yitiren annesinin ölüm yıldönümü nedeniyle yazdığı Kürtçe şiirler, Ankara 2 Nolu F Tipi Cezaevi İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu tarafından sakıncalı görülerek, "imha" edildi,
- "Geçen hafta aileme anadilimle bir mektup yazdım. Mektubu yazdıktan kısa bir süre sonra 'bilinmeyen bir dil' gerekçesiyle ya tercüme parasının tarafımda ödenip o şekilde yollanması yada yollanılmayıp el konulacağı tebligatı yapıldı. Tercüman ise bizim bir aylık kantin ihtiyacımızı karşılayacak bir miktar istedi. Ayrıca mektubuma sakıncalı ve bilinmeyen bir dil olduğu gerekçesiyle el konuldu."
- Aileleriyle telefonda Kürtçe konuşmalarına izin verildiği ancak her görüşmeden sonra cezaevi idaresi tarafından haklarında tutanak tutulduğunu bildirdi,
- Devletin Kürtçe yayın yapan kanalın açılışını Başbakan Erdoğan'ın Kürtçe konuşarak yaptığını hatırlatana Ertürk, cezaevindeki yetkililerin, tutukluların Kürtçe konuşmalarını ve aileleriyle yapılan Kürtçe görüşmelerini suç saydığını dile getirdi,
- Cezaevi'nde Kürtçe şarkı söyledikleri gerekçesiyle 70 tutukluya 4 ay açık görüş cezasının ardından kapalı görüş cezası da verildi,
- Özellikle cezaevinde bulunan A Takımı, Kürtçe konuşanlara baskı yaparak, hücreye atma, ölümle tehdit etme gibi uygulamalara gidiyor, denildi.

1.4.6. Sevk Uygulamaları Konusunda Yaşanan İhlaller

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun 13.12.2004 İkinci kısım dokuzuncu ölüm hükümlülerin nakilleri madde 53 (1) "hükümlüler kendi istekleri veya toplu sevk, disiplin asayiş ve güvenlik hastalık eğitim öğretim yargılama yeri nedeniyle başka bir kuruma nakledilebilirler."

Yine nakillerde alınacak tedbirler madde 58 (2) de" Hükümlü, havalandırma ve ışık durumu yetersiz araçlarla eziyet verici ve onur kırıcı şekilde nakledilemez" hükümleri yer almaktadır. Ceza ve infaz Kanunu'nda belirtildiğinin aksine sevk edilen mahpuslara ciddi yönelimlerin olduğu kendilerinin ailelerinin ve avukatlarının beyanları ile saptanmıştır. Oysaki kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakan yetkililerin, aynı zamanda temel hakların korunması ve insan onuru ile bağdaşmayacak muamelede bulunulmamasına ilişkin temel bir yükümlülükleri bulunmaktadır.

Bu temel yükümlülük, BM Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 10. maddesinde açık bir şekilde düzenlenmiştir:

"Özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişiler insani muamele ve insanın doğuştan kazandığı insan onuruna saygılı davranış görme hakkına sahiptir"

Derneğimize yapılan başvurulardan bir başka ihlal başlığı da sevk uygulamalarında ortaya çıkmıştır. Bu başvurular özellikle mahpusları sevk taleplerine uygun yerlere götürülmedikleri, istemedikleri yerlere sevklerinin yapıldığı, özellikle sağlık sorunları olan mahpusların tam teşekküllü hastanelerin bulunduğu illere sevk edilmediği, ailelerinin yerleşim yerlerinden farklı

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

yerlere sevk edildikleri, sevk anında ve sevk uygulamasında şiddete maruz olduklarını beyan etmektedirler.

Bu ihlal başvurularından bazıları aşağıdadır.

- Oğlumun cezaevi Bitlis'te olduğu için uzaktır. Gidip gelemiyoruz. Maddi durumumuz kötüdür. Yakınımızdaki bir cezaevine nakledilmesini istiyoruz,

- Bulunduğu cezaevinden ailesine uzaklık gerekçesi ile sevk edilmediği, ailenin maddi imkansızlıklar yüzünde kendisini ziyaret edemediği,

- Mahpus ailelerinin sağlık ve ekonomik nedenlerle çocuklarının nakillerin yapılmasının engellenmemesi talebi,

- Bulunduğu cezaevinde yaşadığı travma nedeniyle yapmış olduğu sevk talebine, yanıt verilmediği,

- Sevk sırasında ring aracında ve cezaevine getirilirken yapılan şiddet ve kötü muamele,

- Sağlık gerekçesi ile tam teşekküllü hastaneye gidemedikleri ve uzak illere gidiş gelişlerde ring aracında kalp krizi geçirildiği yönünde sorunlar,

- Sevk uygulamasının bir ceza yöntemi; aileden ve arkadaşlardan ayırma olarak kullanılması,

- Yaşam koşullarının kötü olması ve yapılan baskılar nedeniyle başka cezaevine sevkleri için başvuruda bulduklarını,

- Sevk için yapılan başvurularının aldıkları disiplin cezaları gerekçe gösterilerek reddedildiği.

- Sevk dilekçelerine idare tarafından uzunca bir süre cevap verilmediğini,

- Sevk işlemi sırasında bilgisayar kayıtları tutulmamış, eşyalarını almalarına izin verilmemiştir. Kırıkkale F Tipi Cezaevi girişinde onursuz arama, kaba dayak, küfür ve hakarete maruz kaldıkları,

- Sevk edilmenin son dönemde sürgün olarak uygulaması,

- Sevk talebinin olduğu dönemde bir arkadaşlarının ailesine resmi görevli olduklarını söyleyen kişilerin giderek "sevk sırasında oğlumuzun başına gelecek her hangi bir şeyden biz sorumluyuz" türü bir belge imzalattıklarını. Böyle bir uygulamaya bu güne dek tanık olmadıklarını ve böyle bir uygulamanın hukuki bir temeli de olmadığını, arkadaşlarının bir ayı aşkın süredir cezaevinden sevk edildiğini ve bu güne kadar kendisinden her hangi bir haber alamadıklarını,

- Hücrede ağır tecrit ve her türlü haktan yoksun olduğunu, bu durumdan çıkmak için ve başka çaresi kalmadığından bulunduğu cezaevinden başka bir cezaevine nakledilmesini, sevk olmadığını takdirde hayatına son vereceğini,

- Eşi ve oğlunun aynı cezaevine getirilmesi için Adalet Bakanlığı Cezaevi Komisyonu'na başvuruda bulunduğunu ancak olumsuz yanıt aldığını,

- Oğlumun iki bacağı da yoktur. Fiziki koşulları itibarı ile, hükümlünün tekerlekli sandalye ile yaşamasına kısmen de olsa elverişli yapılmış olan ve ikamet ettiğim ilde bulunan Diyarbakır D Tipi Kapalı Cezaevine nakli için gereğinin yapılmasını,

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

- 15 Mart'ta askerlerin koğuşlara baskın düzenlediği belirtildi. Baskında 5 tutuklunun askerler tarafından alındığı kaydedilen açıklamada, alınan 3 tutuklunun Rize Cezaevi'ne diğer ikisinin de Ordu Cezaevi'ne gönderildiği ifade edildi,

- Oğlum cezaevine girdikten sonra psikolojik olarak rahatsızlandı. Bu rahatsızlığı nedeni ile onu sürekli olarak ziyaret etmem gerekiyor. Ancak maddi olarak imkânım yoktur. Bu nedenle oğlumun Diyarbakır, Bismil, Batman cezaevlerinden birine naklinin yapılması istiyorum.

Ve benzeri başvurularda sıklaşma görülmektedir. (İHD)

1.4.7. Keyfi Uygulamalar (Kitap, Mektup vb. Yasaklamalar)

İHD şube ve genel merkezine yapılan başvurular içinde son yıllarda özellikle iletişim ve haberleşme önünde ciddi yasakçı uygulamalar tespit edilmiştir. Toplatma kararı olmayan kitaplar mahpuslara verilmemekte, mektup faks gibi dış dünya ile iletişimleri engellenmektedir. Toplatma kararı olmayan kitapların mahpuslara verilmediği iletişim ve haberleşme haklarının engellendiği gelen başvurulardan gözlenmektedir. Oysaki, Birleşmiş Milletler Hükümlülerin durumlarının iyileştirilmesi için Asgari Standart Kuralları'nın dış dünya ile irtibat kurma başlığını taşıyan 37 nci maddesinde "gerekli gözetim altındaki hükümlülerin düzenli aralıklarla aileleri ve yakın arkadaşları ile haberleşmelerine olanak sağlanarak iletişim kurmalarına izin verilir " denmektedir. Yine maddenin dördüncü fıkrasında hükümlünün resmi makamlara veya avukatına gönderdiği mektup, faks ve telgrafların denetime tabi olmayacağı esası benimsenerek, savunma hakkını vurgulamıştır.

5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı hakkındaki yasanın 68/4 maddesine göre hükümlü tarafından resmi makamlara veya savunma için avukatına gönderilen mektup, faks ve telgrafların denetime tabi değildir.

Aşağıda örneklediğimiz anılan anlamdaki ihlal vakaları derneğimize yapılan başvurulardan derlenmiştir.

- Gönderilen "şerafname" adlı kitabın Kürtçe olduğu için kendisine verilmediğini,

- Mektuplarına el konulduğunu Kürtçe basın yayın organları (dergi, kitap, vs) yasaklanmamasına rağmen içeri alınmadığını,

- Oğlum bana 'ne sizden gelen mektupları veriyorlar ne de bizim yolladığımız mektupları size gönderiyorlar' dedi, Gereğe ise 'sakıncalı sözcük' kullanmak deniliyormuş" demiştir,

- İHD şubelerinin dayanışma amacıyla gönderdiği mektupların cezaevi yönetimince "Tehdit ve hakaret içerikli" olduğu gerekçesiyle verilmediği,

- Cezaevi Eğitim Kurulu'nun posta yolu ile gelen yazılara bakma gereği bile duymadan el koyduğunu,

- Cezaevinde ortaya çıkan sorunların katlanılamaz bir boyuta ulaştığını ve yazdığı taktirde faksın gönderilmeyeceğinden endişe duyduğu için sorunları yazamadığını,

- Socialist Worker dergisinin 2158-2159-2160-2161-2162-2163 sayılarına Eğitim Kurulu'nun 2009-93 nolu 20.07.2009 tarihli, 2009-95 nolu 04.08.2009 tarihli, 2009-101 nolu 10.08.2009 tarihli ve 2009-112 nolu 07.08.2009 tarihli kararlarıyla el konulduğu,

- Yasal ve bayilerde satılabilen yayınların ve demokratik kurumlarla yapılan yazışmaların örgütsel haberleşme diye adlandırılmakta olduğu,

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

- İHD Genel Merkezi'ne gönderdiği mektuba, DTP milletvekili Emine Ayna'ya gönderdiği mektuba, TTB'ye gönderdiği mektuba, ÇHD'ye göndermek istediği mektubuna ve Star Gazetesi'ne yolladığı mektuba el konulduğunu,
- Azadiya Welat gazetesinin; çeviri yapan personel bulunmaması, gazetenin örgüt propagandası yaptığı kanaatine varılmış olması ve mahpusların başka yayınları takip ettikleri gerekçesi ile verilmemesine karar verildiği,
- Avukatına yazdığı mektupta "kurum görevlilerini hedef gösteren cümleler bulunması" gerekçesi ile mektubun gönderilmemesine karar verildiği,
- Gazetecinin yazılı röportaj yapmak istediğini, bunun için kendisine bir yazı gönderdiğini ancak söz konusu yazının cezaevi idaresi tarafından verilmediğini,
- Kürtçeye çevrilen Kuran-ı Kerim'in yasaklanmasından sonra, bu defa da hücre ve koğuşlara ani baskınlar düzenlenerek, tutukluların yazdığı Kürtçe yazılara da el konulduğu,
- Avukatına kapalı zarfla yolladığı resmi evraklar, avukatın adresine ulaşmadığı için geri gelmiştir. Ancak geri gelen zarf açık olarak tarafına verilmiştir,
- Yerel TV'lerden Gün TV'yi izleme şanslarının olmadığını, sadece Söz TV ile TRT 6 (Şeş) nın izlenebildiğini, Azadiya Welat gazetesininin, dağıtımda yok, elden dağıtanlardan da almıyoruz, denilerek, vermediklerini, kendilerine yollanan sıradan sosyal içerikli dergileri bile vermediklerini,
- Hücresinde birlikte çektirdikleri resmin (arka kısımda bulunan panoda Karl Marx ve Lenin fotoğrafından dolayı) cezaevi idaresi tarafından sansürlendiğini,
- Avukatına yazdığı mektubun, yasal olmamasına rağmen cezaevi idaresi tarafından açılarak okunduğu ve Yayan'ın cezaevindeki hak ihlallerine ilişkin bilgiler verdiği bu mektup nedeniyle disiplin cezasına çarptırıldığını,
- Engellenen yayınlar listesine Şarlo'da eklendi. Aylık politik mizah dergisi Şarlo dergisinde yer alan 'Pompalı Recep', 'Red Kürt' çizimleri Kocaeli 1 Nolu F Tipi Hapishane idaresince 'sakıncalı' bulunarak mahpuslara verilmediği,
- Kürtçe ve Ermenice'nin yanısıra İngilizce ve Almanca dergilerin de yasaklandığı Kocaeli F Tipi'nden gelen son yasağın İspanyolca olduğu,
- "Karadeniz Fotoğrafları" hapishane idaresinin keyfi sansürüne maruz kalmış, yasağın gerekçesi: "Fotoğrafların kartpostal olarak kullanılabilme ihtimali".. olduğu,
- Kadın tutukluların İHD'ye gönderdikleri ve yaşadıkları sorunların yer aldığı mektupların engellendiği,
- Yaşadığı hukuksuzluğu ve insanlık dışı uygulamayı İHD'ye bildirmek için yazdığı mektuba, cezaevi yönetimi tarafından "yalan beyanda" bulunduğu iddiasıyla el konulduğu,
- Tutukluların ailelerine gönderdiği mektupları inceleyen Mektup Okuma Komisyonu, mektupların üzerine "disiplin kurulunun 2009/8 infaz hâkimliğinin 2009/65 sayılı kararı ile karalanmıştır" ibaresi eklendiği,

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

- Kandıra F Tipi Cezaevi'nde Kürtçeye yönelik yasaklayıcı uygulamalar devam ederken cezaevi idaresinin, tutukluların yazdığı Kürtçe mektupların çevirisi için sayfa başına 100 TL aldığı,

- İran konsolosluğuna gönderdikleri faksa el konulduğu, buna karşı yapmış oldukları itiraza infaz hakimliğinden üç ay sonra red kararı geldiği,

Belirtilmektedir.

1.4.8. 45/1 Numaralı Genelge ve Uygulaması

Konuyla ilgili olarak Adalet Bakanlığı tarafından 22 Ocak 2007 tarihinde 45/1 sayılı ve "Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler" konulu, 45 No'lu Genelgenin bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına yönelik bir Genelge çıkartılmıştır. Söz konusu Genelge her ne kadar köklü yenilikler getirmese de, kamuoyunda "resmi otorite tarafından tecridin insan üzerindeki etkisini hafifletmeye yönelik atılmış olumlu bir adım" olarak nitelendirilmiştir. Ama ne yazık ki uygulamada hayat bulmamıştır.

KIRIKKALE F TİPİ, VAN F TİPİ, TEKİRDAĞ 1 VE 2 NOLU F TİPİ, EDİRNE F TİPİ CEZAEVİ, KANDIRA F TİPİ CEZAEVİ, KIRIKLAR 1 VE 2 NOLU F TİPİ, SİİRT E TİPİ CEZAEVİ, MALATYA E TİPİ CEZAEVİ, TRABZON E TİPİ CEZAEVİ, DİYARBAKIR D TİPİ CEZAEVİ, DİYARBAKIR E TİPİ CEZAEVİ, ERZURUM H TİPİ CEZAEVİ, GAZİANTEP H TİPİ CEZAEVİ, BOLU F TİPİ CEZAEVİ, SİNCAN F TİPİ CEZAEVİ, ADANA KÜRKÇÜLER F TİPİ CEZAEVİ, başta olmak üzere hemen, hemen tüm cezaevlerinde mekan, personel yetersizliği gerekçe gösterilerek genelge uygulanmamaktadır.

Aşağıdaki ihlaller, 45/1 No'lu genelgenin uygulanışı/uygulanmayışı ile ilgili derneğimize yapılan başvurulardan derlenmiştir.

- Haftada 10 saate çıkarılan "sohbet amacıyla bir araya getirilme" haklarından tam olarak faydalanamadıklarını ve diğer bazı faaliyetlerin ise sınırlı olarak uygulandığını,

- F tipi cezaevindeki idari uygulamanın farklılık gösterdiği; hatta aynı cezaevinde tutulan mahpusların dahi ortak alanlardan eşit derecede faydalanamadıklarını,

- Genelgenin tam olarak hayata geçirilmesi için idareye yapılan başvuruların ise, "cezaevinin fiziki yapısının elverişsizliği" ve "personel yetersizliği" gerekçesi ile reddedildiği,

- Yine Genelgede yer alan açık düzenlemeye rağmen; mahpusların disiplin cezalarının infazı sırasında da ortak alanlardan faydalanamadığı,

- Cezaevinde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası almış hükümlülerin diğer tutuklu ve hükümlülerle birlikte ortak mekânlara çıkarılmadıkları,

- Odaların dışında her yer ve bu arada ortak alanlar da kamera ile kontrol edilmesine rağmen genel aramalarda rahatsız edici bir şekilde fiziki aramalar yapıldığı belirtilmektedir

- 45/1 sayılı Genelge, esasında Bakanlığın 1 Ocak 2006 tarihli ve 45 sayılı Genelgesinin "ortak etkinlikler" başlıklı bölüm altındaki düzenlemenin kısmen değiştirilmiş halinden ibarettir. "Ortak etkinlikler" başlığı altında; "Eğitim, spor, meslek kazandırma, çalışma ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetler" gibi etkinliklere idare ve gözlem kurulu tarafından belirlenecek olan "İyileştirme Programları" çerçevesinde katılım koşulu yeni Genelgede de aynen korunmaktadır. Genelgenin hem eski, hem de yeni halinde, iyileştirme programlarından ayrı olarak, sohbet amacı ile bir araya gelme hakkı düzenlenmiştir. Eski Genelgede (45 sayılı)

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

hükümlü ve tutukluların “10 kişiyi aşmayacak gruplar halinde ve haftada 5 saati aşmamak üzere” sohbet amacı ile bir araya getirilebileceği düzenlenmişken, 45/1 sayılı yeni Genelge ile bu süre “10 saat” olarak belirlenmiştir.

- 45/1 sayılı Genelgenin “ortak etkinlikler” başlıklı bölümünün 14 (son) maddesinde; “Hücreye koyma cezası alan hükümlü ve tutuklular, bu cezaları infaz edildikten sonra, diğer disiplin cezalarını alanlar ise cezalarının infaz koşulu aranmaksızın bu faaliyetlere katılır. Aynı hükümlü veya tutuklu birden çok programa katılabilir.” düzenlemesi yer almaktadır

- 45/1 no’lu genelgenin yayınladığı tarihten bu yana 2 yıl geçmesine rağmen hiçbir F tipinde bu uygulamanın hayata geçmediği bilinmektedir. Derneğimizin yapmış olduğu yazışmalara verilen cevaplarda fiziki koşulların uygun olmadığı ve yeterli gardiyan kadrosunun olmadığı ifade edilmektedir. Bu yönlü ifadelerin bizler açısından tatmin edici bir geçerliliği yoktur. Çünkü bu genelgede koşulların uygun olmadığı cezaevlerinde odaların kullanılabilmesi belirtilmiştir.

Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi 11 No’lu genel raporunda da yüksek güvenlikli cezaevleri rejimine dikkat çekmiş ve ortak etkinliklerin önemine vurgu yapmıştır;

“...Özellikle yüksek risk oluşturan tutuklular, ağır gözetim durumlarını telafi edecek şekilde, gözetim birimlerinin sınırları içinde nispeten rahat bir programa tabi olmalıdır. Birimdeki diğer tutuklularla biraraya gelebilmeli ve kendilerine faaliyetler konusunda farklı seçenekler sunulmalıdır. Yüksek güvenlik birimlerinde iyi bir iç ortam yaratmak için özel çaba gösterilmelidir. Amaç, personel ve tutuklular arasında olumlu ilişkiler yaratmak olmalıdır. Bu hem birimde kalanların insanca muamele görmesine, hem de etkili kontrol ve emniyetin ve personel güvenliğinin sağlanmasına yarayacaktır.

Yüksek güvenlik biriminde tatminkâr bir faaliyet programının bulunması en az normal bölümdeki kadar, hatta daha önemlidir. Böyle bir birimin fanus gibi ortamında yaşamının bir tutuklunun psikolojisi üzerinde yaratacağı olumsuz etkiyi azaltmada bunun önemi büyüktür. Faaliyetler mümkün olduğu kadar çeşitli olmalıdır (eğitim, spor, mesleki değeri olan işler, vs.). Özellikle iş faaliyetleri konusunda, güvenlikle ilgili hususlar nedeniyle normal cezaevi birimlerinde bulunan birçok tür işin burada mümkün olmayacağı açıktır. Ancak bu tutukluların sadece monoton işler yapabileceği anlamına gelmemelidir. ...”

45/1 sayılı Genelge “iyileştirme programlarına katılma” ve “sohbet amacı ile bir araya gelme”yi ayrı ayrı düzenlemektedir. İnfaz Kanunu ve Genelge birlikte değerlendirildiğinde, iyileştirme programlarına katılım bir hak olmaktan çok zorunluluk/yükümlülük olarak kabul edilmektedir.

İnfaz Kanunu’nun, “Cezayı çekme, güvenlik ve iyileştirme programlarına uyma”yı düzenleyen 26. maddesi “Hükümlülerin Yükümlülükleri” başlığı altında yer almaktadır. İyileştirme programlarının amacı ise 73. maddede gösterilmiştir. Maddenin ilgili kısmı şöyledir;

“... toplumun hukuka uygun hareket eden ve üretken bir üyesi olarak yaşamını sürdürmesini sağlayacak ve bireysel ihtiyaçlarına uygun bir biçimde iyileştirme programları uygulanır.”

Bu anlamda, iyileştirme programlarını bir yükümlülük olarak düzenleyen infaz sistemine ve günlük yaşamdaki uygulamalarına hâkim olan “iyileştirme” anlayışı, ideal ve itaat eden insan yaratma amacı çerçevesinde şekillenmiştir. Mahpusun kişilik özelliklerini, kişisel tercih ve özgün yanlarını göz ardı etmekte, aynılaştırma ve standartlaştırmayı hedeflemektedir. Hapishane rejimi, hapishane hayatı ile dışarıdaki özgür yaşam arasındaki farkı azaltmanın yollarını aramalıdır.

Genelgede yer alan “sohbet amacıyla bir araya gelme” ise 45/1 sayılı Genelgede açıkça belirtildiği gibi “isteğe” bağlıdır. Ayrıca sohbet etmek, kişinin sonraki yaşamına hazırlanmasından çok, cezaevi yaşamı sırasında sosyal ve insani ihtiyaçlarının karşılanmasını

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

sağlar. Hem sağladığı yarar, hem de isteğe bağlı oluşu nedeniyle iyileştirme programlarına katılımdan ayrı ve bir hak olarak kabulü gerekir.

Bu nedenle de 10 saate kadar kullanılabilen “sohbet hakkı” ile “iyileştirme programlarında geçen sürelerin birbirine karıştırılmaması gerekir.

Genelgede, ortak etkinliklerin yapılması sırasında kullanılacak mekânlar sayılmakta ve “...Bu alanlardan hiç birinin bulunmaması durumunda, kurumun olanakları ölçüsünde uygun yerlerde bu çalışmalar için yer hazırlanır. Bu süre içerisinde kendi oda ve koşulları kullanılabilir.” denilmektedir.

Aynı maddenin, (01.01.2006) çıkarılan 45 sayılı Genelgede de yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda, Bakanlığın bu geçen süre içinde mekân ve personel temini konusunda gerekli işlemlerden kaçındığı ve bunu bir mazeret olarak kullandığı görülmektedir.

Oysa 45/1 sayılı Genelgenin, “haftada 10 saatlik sohbet süresi” bir minimum olarak alınmalı ve uygulanmalıdır. Genelgenin çıkarılması sürecinde dönemin Adalet Bakanının da belirttiği üzere, sohbet süresinin 20 saate çıkarılması mümkündür. Bu sürenin artırılması yolları araştırılmalı ve uygulamaya geçirilmelidir. Ayrıca var olan programların dışında mahpusların serbestçe bir araya gelmelerini sağlayacak faaliyetlere olanak sağlanması gerekmektedir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, “ayırmama ilkesi” uyarınca, “müebbet hapis ve uzun dönemli hapis cezasına çarptırılmış mahpusların, sadece almış oldukları ceza temelinde bir ayırmaya tabi tutulmamasının” dikkate alınması gerektiğini belirtmektedir.

1.4.9. Dış Dünya İletişimde Yapılan Uygulamalar (Aile İletişimi Vb.)

Aşağıdaki örnekler derneğimize yapılan başvurulardan derlenmiştir.

- Her ay düzenli olarak gerçekleştirilmesi gereken arkadaş görüşlerinin engellendiği bildirildi. Adalet Bakanlığı'nın 2007 yılının başında uygulanmaya koyduğu genelgelerle ayda bir yapılması gereken arkadaş görüşçüsüne sürekli engellemeler çıkarıldığı,

- Cezaevindeki önemli insanlık dışı uygulamalardan birinin de ailelere “ince arama” adı altında yapılan çirkin ve kabul edilemez muameleler olduğunu. Burada bulunmalarıyla hiçbir alakaları olmayan anne, baba ve kardeşlerine yapılan eziyetlerin kendilerinden intikam alma duygusundan başka bir şey olmadığını,

- Sudan gerekçe ve bahanelerle, mart 2009 dan mart 2010 a kadar açık görüş hakkının da keyfi bir biçimde engellendiğini. Bir yıldır açık görüş yapılmadığını,

- Ailelerinin uzakta olması ya da yeteri kadar ziyaretçi olamaması nedeniyle özellikle ekonomik olarak önemli sıkıntılar yaşandığı,

- Ziyaretçilerinin aramalarda kötü muamele, baskı ve zorlamalarla karşılaştığını ve onur kırıcı uygulamalar olduğunu, yapılan suç duyuruların ise delil ve ispat edilmediği iddiasıyla kovuşturmayaya yer olmadığı şeklinde sonuçlandırıldığını,

- Özellikle yaşlı annelerin, hiçbir temas şansının olmadığı kapalı görüşlerde bile soyularak arandığı,

- Bazı ziyaretçilerin hiçbir gerekçe gösterilmeksizin ziyarete alınmadığı, Mahkemenin delil karartmayı gerekçe göstererek telefon, ziyaretçi ve kontrollü mektuplaşma yasağı verdiğini,

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

- Ailesinin yurtdışında olması sebebiyle ziyarete gelemediklerini , irtibatının ancak haftalık telefon görüşmesiyle mümkün olduğunu. 3 hafta önceye kadar telefon hakkını sorunsuz kullanabildiğini ancak telefondan sorumlu yeni atanan bir memurun telefon hakkını kullanmada sorun çıkardığını, idareye başvurarak durumun düzeltilmesi talebinde bulunduğu, hakkını aradığı için tehdit edildiği, sonuç olarak ailesiyle iletişim kurmasının engellendiği ve giyabında telefon görüşmesine kendi isteğiyle çıkmadığı yönünde tutanak düzenlendiği,
- Görüşlerin odalara göre saat olarak ayrılması nedeniyle il dışından gelen görüşçülerin ya görüş saatine yetişemedikleri için görüştürülmedikleri, ya da saatlerce soğuk ve sıcakta saatlerini beklemek zorunda kaldıklarını, bu nedenle geri dönüşlerinde sorun yaşadıkları,
- Görüş yerinin düzen ve temizlik yönlerinden sorunlu olduğu, yasadaki görüş sürelerinin daraltıldığı, görüş hakkının son derece basit gerekçelerle kullandırılmadığı, ayrıca görüşçülerin insan onuruna yaraşmayan aramalardan geçirildiği,
- Aylık açık görüşlerin yapıldığı alan Adalet Bakanlığı genelgesinde belirlenen şartlara uygun olmadığını, görüşçüleri ile fiziki temasımız ve tokalaşma olmayacak şekilde düzenlenmiş olduğunu, açık görüşün bu uygulama nedeniyle açık olmaktan çıkarılıp, kapalı görüşe dönüştürüldüğü,
- Ziyaret süresi 1 saat olduğu halde bu sürenin ziyaretçileri arasında bölüştürülmekte olmasından dolayı ziyaretçilerin kendileriyle tek tek görüştürülmediğini, yani 4 ziyaretçi gelmişse her biri ile 15 dakika görüşebildiklerini, sayı çoğaldıkça kişi başına düşen görüşme süresinin azalmakta olduğunu belirten Gün; bu uygulama ile kendilerine 'Her açık yada kapalı görüşçü ziyaretinize tek bir kişi gelsin' denilmek istendiğini ve haklarının gasp edildiğini belirtmiştir,
- Çocuklarımla açık görüşüne gittiğimde, gardiyanlar tarafından bana bir evrak verildi. Evrakı imzalamam gerektiğini söylediler. Tutanakta hakarete bulunduğum, ziyaretçileri idareye karşı tutum almaya teşvik ettiğim yazıyordu. Bu tutanak bahane edilerek hem bana, hem de çocuklarıma 6 ay görüş yasağı verildi,
- Cezaevi personelince, arama gerekçesi ile iç çamaşırları dâhil olmak üzere tamamen soyulup cezaevine ait pijamalar giydirildikten sonra içeri alınmadıkları,
- 3 kardeşimle birlikte cezaevinde bulunuyorum. 3 ümüzün de görüş günleri ayrı. Ailem yaşlı, hasta ve ekonomik olarak 3 gün süresince ziyarete gelecek durumda değil, talep etmeme rağmen bu konuda düzeltme yapılmıyor,
- Cezaevinde kalan kardeşim ile bizi aynı koşu almaları için 6 kez başvuruda bulduk. Fakat geçerli bir sebep olmadığı söylenerek ret edildi...”
- Ramazan bayramı dolayısıyla yapılacak olan açık görüş için Adana'dan Erzurum a gelen ziyaretçi, sabah saat 10 da cezaevinde olmasına rağmen “geç kaldınız” gerekçesiyle görüştürülmemiştir.
- Mahpuslara terör yazılı kimlik kartlarını almadıkları için aileleri ile açık görüş yapamayacakları bildirilmiştir,
- Görüş yerinin kapısında askerler olduğunu, durumu sorması üzerine Oğlunun “ bütün haklarımız gasp edildi . durum çok kötü, Savcılığa ve İHD'ye başvuruda bulunun” dediğini, ve bu nedenle görüş süresinin kısaltıldığını belirtmiştir.

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

- Kadınların, "üst araması yapılacak" gerekçesiyle çırılçıplak soyulduğu ve üç dört kez "otur kalk" uygulamasına tabi tutulduğu öğrenildi. Söz konusu uygulamayı reddeden kadınların ise, tutuklularla görüştürülmesine izin verilmiyor.

- Cezaevindeki oğlunu her görmeye gittiğinde bir saat boyunca kimlik ve üst aramasından geçirildiğini söyleyen Nafiye Küçük (35), bu uygulamadan dolayı çocuklarını daha az gördüğünü ifade ederek, özellikle aramaların çok yavaş yapıldığını, insanları bıktırmak için böyle bir yöntem başvurduklarını, ayrıca üst aramasında bütün elbiselerinin çıkarıldığını belirten Küçük, "Aramaya girdiğimiz esnada bizi bir perdenin arkasına götürüyorlar ve orada görevli kişi çıplak olmamıza rağmen yine her tarafımızı arıyor. Resmen taciz ediyorlar. Üç dört kez yere oturup kalkmamızı söylüyorlar, demektedir,

- Mersin E Tipi Kapalı Cezaevinde, görüşe giden tutuklu yakını kadınların etek ve iç çamaşırlarının çıkartılarak arama yapıldığı iddia ederek, görüşe giden tutuklu yakınlarından Kibar Özbay, Mekiye Şanlı ve Halide Hazar asker ve gardiyanların etekleri ve iç çamaşırlarını zorla çıkartarak aradıklarını ve kendilerine hakaret ettiklerini belirttiler,

- Mersin E Tipi Kapalı Cezaevi Asker ve gardiyanların x-ray cihazının ötmesinden kaynaklı pantolonun bütün ceplerini yırttıkları,

- Viranşehir'den görüş için ailece Urfa'ya geldiklerini, ancak görüş saatinde bize çocuklarınız cezalıdır, sizi görüştürmeyeceğiz..." denildiğini, bunun üzerine Cezaevi Müdürü ile görüşmek istediklerini, ancak görüşme taleplerinin kabul edilmediğini,

- Gardiyanlar bana da diğerlerine yaptıkları gibi 'soyun' dediler. İç çamaşırlarıma kadar bakmak istediler. Regl olduğumu söylememe rağmen kanlı pedim çıkartılarak, sökülüp kontrol edildi. Bu şekilde uzun bir süre arandık. Bu nedenle babamın yanına görüşmeye geç gittik. Babam sorduğunda ise utançtan yaşadıklarımızı anlatamadım. Yaşadıklarımız bir kadın olarak çok onur kırıcı..."

- Bebeğinin tahta bir zemine yatırılıp çırılçıplak soyularak, bezinin dahi arandığını dile getiren Hatice Atılğan, "Bebeğim üşüyünce ağlamaya başladı bende bari bebeğe yapmayın diye tepki gösterdim" dedi. Ardından 70 yaşındaki babaannesi Zeynep Atılğan'ın da soyunmasını isteyen gardiyanların, babaannesini de iç çamaşırlarına kadar soyarak aradığını belirtti,

- Gül Ekmen evlidir ancak resmi nikâhlı olmadığı için evliliğinden olan 3 ve 1,5 yaşında ki iki çocuğuna kendi soyadını vermiştir. Her iki çocuğun nüfus cüzdanları mevcuttur. Buna rağmen iki çocuğu da anneleriyle görüştürülmemektedirler. 3 yaşında ki çocuğun ciddi sağlık (mental gerilik yürüyememe) problemleri bulunmaktadır. Savcılığa da müracaat etti ancak savcılıkça " çocukların resmi evlilik dışı olmaları gerekçesi gösterilerek görüş yapmaları engellenmektedir. Gül çocuklarıyla görüşmediği için çok ciddi psikolojik travma yaşamaktadır.

- Bir saat olan görüş süresinin aramalar yüzünden 40 dakikaya düştüğünü, aramaların her açıdan işkenceye dönüştürüldüğü,

Belirtilmiştir.

Oysaki Mahpusların, aile ve yakınlarıyla görüşmeleri de güvence altına alınmış durumdadır. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi, 2 No'lu Genel Raporunda da belirtildiği gibi; "Mahkûmların dış dünyayla temaslarını makul düzeyde devam ettirmesi de çok önemlidir. Her şeyden önce mahkûmlara aileleriyle veya yakın arkadaşlarıyla ilişkilerini devam ettirebilme imkânı verilmelidir. Buradaki temel prensip, dış dünyayla temasın desteklenmesi olmalıdır; bu tür temasın sınırlanması sadece kayda değer güvenlik endişeleri veya kaynak kısıtlılığı nedenlerine dayandırılabilir.

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

ÇİK Ziyaret ve görüşlerde uyulacak esaslar MADDE 86.- (7) Aramalarda insan onuruna saygı esastır demektedir. Kurum görevlileri çoğu cezaevinde bu maddeyi uygulamamaktadır.

1.4.10. Diğer Başvurular

- Kafkas Üniversitesi öğrencisi Salih Karakuş'un, sınavlara katılmasına izin verilmediği belirtildi. Kafkas Üniversitesi Hemşirelik bölümü 2. sınıf öğrencisi Salih Karakuş, sınavlara katılmak için defalarca cezaevi müdürlüğüne dilekçe yazdığını ancak, yazdığı dilekçelerin ya kabul edilmediğini ya da yanıtız bırakıldığını ifade etti.

- Diyarbakır D Tipi Cezaevi'nde 11 yıl kaldıktan sonra mahkeme kararıyla şartlı tahliye edilen ancak savcılığın 'yeterli bilgi vermediği' gerekçesiyle Yargıtay'a yaptığı itiraz sonucu verilen bozma kararının ardından tekrar tutuklandığı belirtildi

- Cezaevinde görevli olan ve daha önce baskın düzenledikleri karakolda bulunan astsubay tarafından sürekli tehdit edildiği iddia edildi.

- "Yaptığımız görüşmede kendisinin çok sıkıntılı olduğunu gördüm. Önceki gün Cezaevinde yaşanan intihar olayından dolayı oğlumun yaşamından endişe duymaktayım. Oğlumun Cezaevinde yaşanan olumsuz davranışın tutukluları etkilediğini idarenin tutuklulara karşı olumsuz tutumunun düzeltilmesi ve cezaevindeki oğlum dahil tüm tutukluların yaşam koşullarının yaşam standartlarına uygun hale getirilmesini istiyorum"

- Yaklaşık beş yıldır tutuklu olarak bulunduğu cezaevinde 31 Mayıs'ta cezasının dolduğunu ve tahliye edilmesi gerektiğini ifade eden Sarılaltın, "Cezaevi yetkililerine neden tahliye edilmediğimi sorduğumda 'bir buçuk yıl önce dosyanı Yargıtay'a gönderilmiş, Yargıtay'dan geri gelene kadar tahliye işlemi yapamayız' cevabı verildi.

- Azadiya Welat Gazetesi Van Temsilciliği'ne yapılan baskında gözaltına alınan gazete çalışanı Sinan Sayan ile büroda misafir olarak bulunan Çiğdem İz, tutuklanmalarının üzerinde 8 ay geçmesine rağmen mahkemeye çıkarılmadı. Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde tutuklu bulunan Sayın'ın dosyası Van, Diyarbakır ile Malatya arasında gidip geliyor.

- 6 kişilik koşullarda 10 kişi kalmak zorunda kalan KESK'li kadınların cezaevi idaresine yaptığı koşulların boyanması talebine 'Para yok' cevabı verilmiştir.

- Aynı odada kaldığı arkadaşları ile sorunlar yaşadığı için oda değiştirmek istemiştir. 3 aydır sürekli olarak oda değişikliği için Adalet Bakanlığına dilekçe yazmasına rağmen cevap alamamıştır.

- Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen duruşmasına götürülmedi. Görevli askerler mahkemeye "Dosyasını unuttuk, ondan kaynaklı tutukluyu getiremedik" gerekçesini bildirdi.

- 15 yaşındaki S.Ş. ve 3 arkadaşı, 30 Aralık 2008 tarihinde "ödenek olmadığı" gerekçesi ile Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen duruşmaya getirilmedi.

Uluslararası insan hakları hukukunda mahpusların hakları ile ilgili oldukça gelişmiş standartlar olmasına karşın mahpuslar ilgili hakları ve düzenlemeleri doğrudan kullanamamakta, tutuldukları yerlerde bulunan yetkililer aracılığı ile kullanabilmektedir. Hakların kullanımının bir başka kişinin inisiyatifinde olması bunların aynı zamanda keyfi biçimde kısıtlanmasını da olası kılmaktadır.

1.5. SONUÇ

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

Genel merkezimiz ve şubelerimize yapılan başvurulardan anlaşıldığı gibi cezaevlerinde hak ihlalleri son yıllarda yine üst boyutlara ulaşmıştır.

Özellikle 2009 yılında işkence ve kötü muamele, sağlık sorunları, konusunda yoğun başvurular aldık.

45/1 nolu genelge hiçbir cezaevinde tam olarak uygulanmamıştır.

Cezaevlerinde ölümlerde artışlar olmuş, yetkili makamlar bu konuda yapılan tüm yazışmalara cevapsız kalmıştır.

Yazmış olduğumuz başvuruların çoğuna yanıt alamamak da bazıları için inceleniyor yanıtları verilmiş ancak daha sonraki süreçler ve sonuçları derneğimize iletilmemiştir.

Sonuç olarak, ihlallerle ilgili olarak cezaevi yetkilileri ya da diğer ilgililerin yürüttükleri soruşturmalar etkin değildir. Gerek ileri sürülen iddialar ve gerekse etkin bir soruşturmanın olmayışı tekil olayları değil, sürekliliği olan sistemli uygulamaları işaret etmektedir. Cezaevi idaresinin uygulamalarının yanı sıra F tipi cezaevlerine ilişkin infaz rejiminin kendisi de mahpusların işkenceye varan muamele biçimlerine maruz kalmaları sonucunu doğurmaktadır. Adalet Bakanlığı, C.Başsavcılığı ve cezaevi görevlileri, kaynağını uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve anayasadan alan yasal düzenlemelere aykırı işlemler ve uygulamalar yapmaktadır. Yasal düzenlemelere aykırı işlemler, kişilere ve kurumlara göre değişen, keyfiyete ve hak ihlallerine varan uygulamalara neden olmaktadır. Bu durum, gerek mahpuslarda gerek ailelerinde ve gerekse mahpusların avukatlarında cezaevi sistemine ilişkin ciddi güvensizlikler oluşturmaktadır. Bir bütün olarak bu saptamalar, hapis cezalarının infazında özgürlüğünden yoksun bırakılmanın kendi başına yeterli bir ceza olduğu gerçeğinin göz ardı edildiği ve gerek cezaevinin fiziksel koşulları ve gerekse uygulanan rejimin, çekilmekte olan cezanın şiddetini daha da arttırdığını göstermektedir. Mahpusluğun bu "ağırlaştırılmış" koşullarını etkin biçimde denetleyecek bir mekanizma bulunmamaktadır.

2009 yılı Kasım ayı sonu itibarıyla toplam 117,061 kişi cezaevlerinde tutulmaktadır. Bunlardan 40206'sı tutuklu, 19970'i hükmen tutuklu, 56885'i hükümlüdür. Tutuklu yargılamalarının oranının yüksekliği tutuklama rejiminin ne kadar ağır olduğunu ortaya koymuştur. Tutuklu yargılama oranı ilk defa bu kadar yüksek bir orana ulaşmıştır.. 2009 yılında cezaevlerinde bu doluluk oranıyla cezaevlerinde yaşam iyice zorlaşmış neredeyse bir ranzada 2 kişi yatmakta, mahpuslar nöbetleşe uyumaktadır. Örneğin SİİRT, MARDİN, VAN Cezaevlerinde mahpusların sandalyeleri birleştirip uydukları, yine Aydın cezaevinde mahpusların yerde uyuduğu yönünde bilgilerimiz bulunmaktadır.

Cezaevlerindeki kötü muamele ve işkence uygulamaları, yasalarla kazanılmış hakların cezaevi idaresinin keyfi davranışlarıyla kullandırılmaması, siyasi görüşünden dolayı mahkumların dış dünyadan izole edilmesi, kapasitelerinin üstünde olmasından dolayı mahkumların yerlerde yatırılması gibi sorunlara karşı olan duyarsızlık ve ilgisizlik neredeyse kanıksandı.

Cumhurbaşkanının Anayasanın 104. maddesindeki yetkisini kullanmasında Adil Tıp Kurumu İhtisas Dairesi raporu gerekmemektedir. Yasal zorunluluk olmadığı ve üniversitede istihdam edilmiş uzmanlar da CMK. 64/3. madde uyarınca resmi bilirkişi olarak kabul edildiği halde, üniversite raporları yeniden test edilmek üzere, adli tıp kurumuna gönderilmektedir. Adli Tıp Kurumu uzmanları üniversitelerin "bilimsel, akademik veya idari üstleri" değildir. Bu uygulamaya derhal son verilmelidir. Üniversitelerin veya Sağlık Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Hastanelerinin Sağlık Kurul Raporları Sayın Cumhurbaşkanının yetkisini kullanması için yeterli sayılmalıdır. Bu konu basit bir genelge ile düzenlenebilir.

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

Cezaevinde kötü muamele ve keyfi uygulamaların giderek artması, koşulların aşırı yoğunluğu cezaevi yaşamını iyice işkenceye dönmüştür. Cezaevlerinde insani koşullar maalesef mevcut değildir. Sağlığı yerinde cezaevine girenler cezaevinin insanlık dışı koşullarından dolayı kanser dahil çok ağır hastalıklara yakalanmakta, dışarıya ancak tabutla çıkabilmektedir. Sözüm ona bu ülkede idam cezası kaldırılmıştır, ancak mahkumların ölüme götüren uygulamalar artarak devam etmektedir.

1.6. ÖNERİLERİMİZ

Tek kişilik izolasyon yada üç kişilik küçük grup tecridine ilişkin rejimler mahpusların fiziksel-psikolojik-sosyal bütünlüklerini bozmaktadır. Bu nedenle tecride dayalı infaz rejimi, uygulayanların inisiyatifine bırakılmaz derhal kaldırılmalıdır.

Cezaevinin fiziki yapısı, maddi koşulları ve uygulanan muameleler bir bütün olarak insan onuruna yakışır nitelikte olmalıdır.

Cezaevlerindeki yaşam koşullarının, cezaevi dışındaki yaşam koşulları ile mümkün olduğunca uyumlu olmasına özen gösterilmelidir.

Adalet Bakanlığı'nın 45/1 sayılı Genelgesi'nin özellikle F tipi cezaevlerinde hayata geçirilmesi sağlanmalıdır. Ayrıca, tecridin insan üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılabilmesi için mevzuatta belirtilen programların dışında da mahpusların bir araya gelmeleri sağlanmalı, faaliyetler konusunda kendilerine farklı seçenekler sunulmalıdır.

Mahpusların, cezaevinden çıktıktan sonra toplumla uyumlu bir yaşam sürdürebilmesi için mesleki hüner ve yeteneklerini geliştirmesine yönelik uygun ortamlar oluşturulmalıdır.

Uluslararası standartlar ile yasaklanan zincir, demir vb. gibi kısıtlama araçlarının kullanılması önlenmeli, kısıtlama araçları cezalandırma amacıyla kullanılmamalıdır.

Özellikle işkence iddialarında olmak üzere, mahpusların muayeneleri İstanbul Protokolü uyarınca standart adli muayene formu kullanılarak kapsamlı biçimde yapılmalıdır.

Mahpusların muayeneleri mahremiyete uygun şekilde, yalnız yada en azından kimsenin duyamayacağı bir ortamda yapılmalıdır. Bu ortamın sağlanamadığı durumlarda, muayene sırasında bulunan kişilerin kimlik bilgileri rapora mutlaka yazılmalıdır.

Cezaevi hekimi ve tıbbi personelinin İstanbul Protokolü eğitimi almaları sağlanmalıdır.

Cezaevinde sağlanan tıbbi bakım hizmeti, cezaevi dışındaki olanaklarla eşit hale getirilmelidir.

Mahpusların yeterli düzeyde sağlıklı yaşam koşullarına ve tıbbi bakıma erişimi sağlanmalı; sağlık hizmetleri ve mahpusların hekimle görüşme talepleri gereksiz gecikme olmaksızın karşılanmalıdır.

Disiplin suç ve cezalarında, insan haklarına aykırı yasal düzenlemeler kaldırılmalı ve pratikten kaynaklanan hukuka aykırılıklar giderilmelidir.

Başvuru ve şikâyetlerin herhangi bir kısıtlama olmaksızın ve derhal gerekli mercilere ulaştırılması sağlanmalıdır.

Adli ve idari mekanizmalar, yapılan başvuru ve şikâyetlerle ilgili etkin soruşturma yürütmelidirler.

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

Avukatlarla görüşmenin ve yazışmaların mahremiyeti sağlanmalıdır.

Resmi kurumlar ve avukatlarla yapılan yazışmaların denetime tabi tutulması engellenmelidir.

Aile ve dış dünya ile temas hakkı engellenmemeli, mahpusun yararı gözetilerek dışarı ile ilişkilerinin güçlendirilmesi sağlanmalıdır.

Mahpusların anadilde görüşme ve yazışma hakları yasal güvence altına alınmalı, mevzuat ve uygulamadan kaynaklanan engellemeler kaldırılmalıdır.

Mekân ve üst aramaları sırasında, aramaya maruz kalan kişilere onur kırıcı muamelede bulunulmamasına özen gösterilmelidir. Arama prosedürü insan onuruna aykırı olmamalıdır.

Yemekler, yeterli ölçüde besin değerine sahip ve makul çeşitlilikte olmalıdır. Sağlık sorunu olan mahpuslara hekim kontrolünde özel diyet yemeği verilmelidir.

Kantinde satılan ürünler yeterli çeşitlilikte ve cezaevi dışındaki fiyatlarla, hatta daha da düşük düzeyde olmalıdır.

Cezaevi rejimi, fiziki koşullar ve uygulanan muameleler hakkında etkili bir idari ve yargısal denetim sağlanmalıdır.

İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ya da Onur Kırıcı Muamele ya da Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi Seçmeli Protokolü'ne uygun şekilde, "bağımsız" ulusal denetim mekanizmalarının oluşturulması sağlanmalıdır.

2. 2009 YILI İMRALI F TİPİ ve YÜKSEK GÜVENLİKLİ KAPALI CEZAEVİ RAPORU

2.1. İMRALI CEZAEVİ'NİN İDARİ VE HUKUKİ YAPISI

Abdullah Öcalan'ın İmralı Cezaevi'ne getirilişinin ardından 27 Şubat 1999 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Milli Savunma Bakanlığı'nın tebliği gereğince, İmralı Adası ve çevresinde 1/300.000 ölçekli Marmara Denizi, Deniz haritasında aşağıda belirtilen koordinatlar içerisinde kalan bölgeler Bakanlar Kurulu'nun 17.02.1999 tarihli ve 1999/12408 sayılı kararı ile 2.Derece kara, deniz ve hava askeri yasak bölge olarak ilan edilmiştir. Ardından Anayasa ve yasaya aykırı olarak İmralı Cezaevi'ne ilişkin tüm işlemlerde yetkiler Adalet Bakanlığı'ndan alınarak Kriz Yönetim Merkezi adına Mudanya İskelesi Kriz İrtibat Bürosuna bırakılmıştır. İmralı Adası'na gidiş gelişler Mudanya iskelesinde bulunan Kriz İrtibat Bürosu tarafından organize edilmiş ve bu Büro, yetkilerini Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği'ne (9 Ocak 1997 tarih ve 22872 sayı ile Resmi Gazete'de yayınlanan) dayandırmış ve bu yönetmeliğe dayanarak İmralı Cezaevi'nin yönetimi Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'ne verilmiştir. Başbakanlık Kriz Merkezi Yönetmeliği'nin 4/c maddesinde "Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'nin Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği bünyesinde teşkil edilen bir merkez olduğu..." ve 3.maddenin 2. fıkrasında da "Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri, Kriz Yönetim Merkezi'nin devamlı faal tutulmasından, sistem içerisinde yer alan birimlerin bilgilendirilmesinden sorumlu tutulmuştur" denilmektedir. Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliği'nde yer alan esaslı konular MGK Genel Sekreterliği'ne görev olarak devredilmiştir. Böylece MGK Genel Sekreterliği Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi'nin yönetim/koordine görevini üstlenmiş durumdadır.

2009 yılının Kasım ayına kadar da bu statüye bağlı olarak İmralı Adasında tek başına tutulmuştur.

2009 yılı Kasım ayı içerisinde ise yine İmralı Adasında inşa edilen F-Tipi ve "yüksek güvenlikli" olarak nitelenen bir cezaevine nakledilmiştir. 9 kişilik inşa edilen bu cezaevi Abdullah Öcalan'a uygulanmakta olan tecrit rejimine ilişkin olarak CPT'nin 19-22 Mayıs tarihli ziyareti sonrasında yayınladığı raporunda yer alan tavsiyelerine bir cevap olarak yapılmıştır. Bu cezaevinin yapımına ilişkin olarak yine Abdullah Öcalan'a uygulanmakta olan duysal ve sosyal izolasyona ilişkin AİHM önünde sürmekte olan bir davaya 2008 yılı içinde bilgi sunulmuştur. Hükümet tarafından AİHM'e sunulan bilgiye göre; "...havalandırmaları ayrı 6 tek kişilik oda ve ortak havalandırmaları bulunan tek kişilik 3 oda ile avukatlar ve ziyaretçilerle görüşme odası, ortak kullanıma açık boş zaman faaliyet odaları ve küçük spor salonlarını kapsayan ek cezaevi binalarından ibarettir...." Yani toplam 9 kişilik bir cezaevi söz konusudur.

17 Kasım 2009 tarihinde Abdullah Öcalan bu cezaevine nakledilmiştir ayrıca 2009 yılı Kasım ayı içerisinde 5 kişi, Şeyhmuş Poyraz, Cumali Karsu, Hasbi Aydemir, Bayram Kaymaz ile Hakkı Alkan İmralı Adasında inşa edilen bu "yüksek güvenlikli" cezaevine nakledilmiştir.

2.2. AMAÇ

İmralı F Tipi "yüksek güvenlikli" cezaevinin hukuki ve fiili durumu ile yapılan muamelelerin insan onuruna uygunluğunun araştırılması.

Derneğimiz genel merkezine başvuruda bulunan Abdullah Öcalan'ın avukatları başvurularında özetle aşağıdaki anlatımlarda bulunmuşlardır:

“İmralı “Yüksek Güvenlikli” Cezaevinin konumu ve Müvekkilimizin içinde tutulduğu koşullar

17 Kasım 2009 tarihi itibarıyla müvekkilimiz yeni ve oldukça sağlıksız koşullarda yaşamaya zorlanmıştır. Bunun yanı sıra 1999 yılından bu yana kendisine uygulanmakta olan infaz rejimi ise bir iki çok küçük değişiklik dışında aynen sürdürülmektedir.

Müvekkilimiz 1999 yılından bu yana İmralı Adasında zaten 13 metrekarelik bir hücre ve 4x10 metrekarelik etrafı yüksek demir plakalarla, üstü ise tel örgü ile kapatılmış havalandırmadan ibaret olan bir alanda tutulmaktaydı. Günün 23 saatini hücrede, 1 saatini havalandırmada geçirmekteydi. “Yüksek güvenlikli” olarak nitelenen bu yeni cezaevinde eskisine oranla daha küçük bir hücrede tutulmakta ve bu husus Adalet Bakanlığı tarafından teyit edilmektedir. Koşullarının düzeltilmesine ilişkin yapılan başvuruya Adalet Bakanlığı’nın verdiği cevapta da kabul edildiği gibi, duş ve tuvalet alanı daha geniş tutulduğundan, geçmiştekenden çok daha az kullanım alanına sahip bir hücrede tutulmaktadır. Odasında yatak, dolap ve bir masa bulunmakta ve bu eşyaların dışında doğrudan Sayın Öcalan’ın belirttiği kadarıyla ancak üç dört adımın bir hareket alanı kalmaktadır. Ayrıca eski cezaevine göre çok daha yüksek duvarlarla çevrili havalandırma alanı yarı yarıya azaltılarak 24 metrekareye indirilmiştir.

Hiçbir fiziksel aktiviteye olanak tanımayan hatta yeterli ve doğrudan güneş ışığı bile alamadığı bu havalandırmanın, koşulların iyileştirilmesi ya da izolasyonunun hafifletilmesi olarak kabul edilmesi imkansızdır. İçinde tutulduğu koşullarda özellikle temiz hava alma olanağının son derece sınırlı olduğunu ifade etmektedir:

Sadece havalandırma süresinin günde bir saatten (bir saat öğleden önce, bir saat öğleden sonra olmak üzere) günde iki saate çıkarıldığını 16 Aralık 2009 tarihli görüşmede belirtmiştir.

Koşullarına ve özellikle sağlığına ilişkin olarak gelişen protesto eylemleri karşısında 03.12.2009 tarihinde İmralı Adasına Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan bir heyet gönderilmiştir. Bu heyetin gidişinden hemen önce müvekkilimizin tutulduğu hücrede tadilat yapılarak tutulduğu hücrenin penceresinin genişletilerek daha fazla temiz hava almaya olanaklı hale getirilmesi bile içinde tutulduğu koşullarının sağlıksızlığını açıklamaktadır.

Diğer tüm cezaevlerinde başta radyo ve televizyon ile günlük basına erişim hakkı olmak üzere, telefon, mektup v.b. yöntemlerle iletişim ve günlük basına erişim, çeşitli aktivitelerden yararlanma olanağı, hem bir hak olarak tanınmakta hem de fiilen kullanılmaktadır.

Sayın Öcalan’ın ise Türkiye genelinde yayımlanan günlük, haftalık ve aylık gazete ile dergilerden etkin olarak yararlanmasına izin verilmemektedir. Bu tür yayınlar avukat ve aile ziyaretleri sırasında, avukatları ve yakınları tarafından kendisine iletilmek üzere yetkililere teslim edilmektedir.

Benzer şekilde haftalık ve aylık kültürel, sosyal ve siyasal içerikli dergiler de hiç verilmemekte veya sınırlı şekilde verilmektedir. Özellikle 2009 yılı içerisinde bu uygulamaya kitaplar da dâhil edilmiştir. Bazı kitapların ve dergilerin “eğitim kurulunca” incelenmesi sonucu -ki bu kitaplar yasal prosedürler çerçevesinde yayınlamış haklarında toplatma kararı v.b. olmayan eserlerdir- “...terör örgütünün propagandası yapıldığı, yapılan bu provokasyonla Türk ve Kürt halkları arasında infiale ve ayrımcılığa sebep olacak yazıların olması” yine “ ...kamu kurum ve kuruluşlarına yönelik haksız yönde eleştirici ve zedeleyici haberlerin olması...”, “ ...Kürtçe kelimelerin...” olması gibi mesnetsiz gerekçeler ile yasaklama kararı verilerek, müvekkilimize ulaştırılmaları engellenmektedir. Taraf, Birgün, Günlük gazetelerinin bazı sayılarının, Feminist Yaklaşımlar 2009 adlı kitap ve Toplum ve Kuram Dergisi Sayı;1, Stratejik Analiz Dergisi Sayı:110; -ki bu dergi Türkiye’de kamuoyunda resmi ideolojiyi destekleyen bir süreli yayın olarak değerlendirilmektedir- dergilerinin yukarıdaki gerekçelerle Sn Öcalan’a verilmesi

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

engellenmiştir. Buna yönelik yapılan hukuki girişimlerin bir sonuç vermemesi ise yasal haklarının güvenceden yoksunluğuna en iyi örnek olmaktadır.

Mektuplara ilişkin olarak da benzer sorunlar yaşanmaktadır. Tamamen keyfi bir şekilde çoğunluğu cezaevlerinden olmak üzere ayda sekiz, on mektup kendisine ulaştırılmakta. Kendisine verilmeyen mektuplara ilişkin de benzer iddialara yer verilmekte ve "disiplin kurulu" kararıyla mektupların verilmemesine karar verildiği, bu kararın itirazı kabil bulunduğu belirtilmektedir. Bu itirazların hiçbir zaman lehe sonuçlanmadığı da ayrı bir gerçekliktir. Kendisi tarafından yazılan mektuplar ise yerlerine ulaştırılmamaktadır.

Türkiye'de 2001 yılında siyasi mahpuslar dahil tüm tutuklu ve hükümlülere tanınan haftada bir kez telefonla görüşme hakkı ve ailesi dışında üç kişiyle görüş yapabilmeye hakkı da müvekkilimize tanınmamaktadır.

Bunun dışında infaz rejimine ilişkin tek iyileşme "yüksek güvenlikli" İmralı cezaevine sevk edilen diğer kişilerle görüşme olanağı tanınmasıdır. Bu görüşme yaklaşık 30-35 metre karelik bir oda da gerçekleşmektedir. Odada duvara monte edilmiş iki adet kamera bulunmakta ve yine odanın iki adet kapısı açık bırakılarak ve kapılarda birden çok infaz koruma memurunun bulunduğu bir ortamda, haftada bir gün ve bir saatle sınırlı olarak gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Bunun dışında aile görüşleri hala on beş günde bir ve yarım saatle sınırlandırılmıştır. Ayrıca Türkçe bilmeyen kardeşleriyle anadilleri olan Kürtçe ile konuşma hakkı tanınmamaktadır.

Sağlık Sorunları

Sayın Öcalan'ın anlatımlarından da anlaşıldığı üzere yeni mekânın havalandırma sistemi ciddi risk teşkil etmektedir. Bu haliyle tutulduğu alanda yeterli temiz hava alma olanağı bulunmadığını, bir kuyu etkisi yapan bu ortamda nefes almanın özellikle odasında ve uyumaya çalıştığı zamanlarda neredeyse imkânsız olduğunu belirtmektedir.

08.04.09 tarihli görüşmede Sn Öcalan, o hafta içinde bir doktor grubu tarafından, İmralı Kapalı Cezaevi koşullarında, baş bölgesindeki 3 ya da 4 adet bezenin alınmasına dönük bir operasyon geçirdiğini belirtmiştir. Operasyona dair yara ve dikiş izleri görüşmede bulunan avukatlar tarafından da gözlenmiştir. Sn Öcalan'ın baş bölgesindeki bezeler 2002 yılının sonundan beri gözle müşahade edilebilecek derecede varlığı bilinen bir durumdu. 6 yılı aşkın bir süreden sonra böylesi bir operasyona hangi tıbbi gerekliliklere dayanarak ihtiyaç duyulduğu ve operasyonun sonuçları ya da raporlarına dair uzun bir süre ne Sn Öcalan'a ne de avukatlarına bir bilgi verilmiştir. Ayrıca tam teşekküllü bir hastanede yapılması gereken böylesi riskli bir operasyonun Sn Öcalan'ın tutulduğu cezaevi koşullarında yapılmış olması da diğer önemli bir sorunu teşkil etmektedir. Rutin, kanuni ve olması gereken bir uygulama olarak Türkiye cezaevlerindeki tüm tutuklular ayırım gözetilmeksizin buldukları il ya da en yakın ildeki tam teşekküllü hastanelerde ameliyat/operasyon geçirmektedirler. Sn Öcalan ise her türlü teknik ve hijyen gerekliliği göz ardı edilerek bulunduğu cezaevinde ameliyat edilmiştir. Salt bu uygulama dahi Sn Öcalan'ın Türkiye'de ne derece ayrımcı şartlarda tutulduğunu göstermektedir.

Müvekkilin kişiliği ve siyasal konumu gözetildiğinde, doktorların bağımsızlığı ve tarafsızlığından kuşku duyulmaktadır. Bugüne kadar söz konusu doktorlar tarafından yapılan tahliller, düzenlenen raporlar hiç biri kendisine direkt vermediği gibi, vekillerine de gönderilmemiştir. Ayrıca bağımsız bir doktor heyeti tarafından görülme talepleri de sürekli olarak ret edilmektedir.

Hukuki konumu ve savunma hakkı önündeki engeller

Yine Sn Öcalan'ın 15 Ekim 2008 tarihinde maruz kaldığı işkence, tehdit ve kötü muamele fiili hakkında yapılan suç duyurusu ve soruşturma taleplerine dönük olarak, Mudanya Cumhuriyet Savcılığı'nın "kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı" 21 Ocak 2009 tarihinde avukatlara tebliğ edilmiştir. Savcılık soruşturması süresince olaya ilişkin Sn Öcalan'ın ifadesine dahi başvurma gereği duyulmadığının, tamamen kâğıt üzerinde yürütülen bir soruşturma olarak kaldığının altını çizmeliyiz. Bu karara yapılan itiraz da Yalova Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2009/634 sayılı ve 31.07.2009 tarihli kararıyla ret edilmiş ve soruşturma kapatılmıştır. Soruşturma süresince Sn Öcalan'ın ifadesine dahi başvurulmamış olması "adil yargılanma hakkının ihlali" anlamını taşımaktadır.

Avukatlarıyla yaptığı görüşmeler dayanak yapılarak Sayın Öcalan hakkında da disiplin soruşturmaları yürütülerek hücre cezası uygulaması yoğunlaştırılmış, özellikle 2008 yılı içerisinde 120 günü bulan sürelerle hücre cezası uygulanmış, bu süre zarfında ailesi ile görüştürülmemiş, okumak için yananda bulunan her şeye ve radyosuna el konulmuş, havalandırmaya çıkmak ve eğer gerçekleşebilmişse avukat görüşü dışında, tamamenyalıtılmış bir biçimde tutulmuştur. 2009 yılı içinde üçü sonuçlanmış biri henüz soruşturma aşamasında olan 20 günlük "hücre hapsi cezası" istemli disiplin soruşturmaları avukat görüşmelerine dayandırılmaktadır.

Avukat görüşmelerinin hukuk ve yasadışı olarak kayıt altına alınması uygulaması 2009 yılı boyunca da sürdürülmüştür. Bu uygulamaya karşılık görüşmeye giden avukatlar çeşitli kereler görüşmeye sözlü olarak "itirazi kayıt" koyarak başlamışlardır. Avukatlar itirazlarını kayda geçecek şekilde yapmış ve bu uygulamanın yasa dışı fiili ve keyfi bir uygulama olduğunu, görüşmenin kayda alınması uygulaması hakkında suç duyurusunda bulduklarını ve bu konudaki davayı AİHM'e taşımış bulduklarını belirtmişlerdir.

İmralı "yüksek güvenlikli" cezaevine sevk edilen diğer mahpuslar açısından da bu sistem yeni bir tecrit anlamı içermektedir. Avukatlarıyla yaptıkları görüşmelerde, daha önce kaldıkları F-Tipi cezaevlerinde de tecrit uygulamaları ile karşı karşıya kaldıklarını ancak burada uygulanan tecridin beş-on kat daha ağır olduğunu belirtmektedirler. Kendilerine kısmen televizyon izleme, dışarı ile yazışma hakkı tanınmaktadır. Ancak onlar da günde iki saatle sınırlı olarak havalandırmaya çıkabilmekte ve ancak haftada bir saatle sınırlı olarak bir araya gelebilmektedirler. Bu haliyle İmralı cezaevinde uygulanmakta olan izolasyon ortadan kaldırılmış olmaktan ziyade daha fazla insanın izolasyon uygulamalarına maruz kaldığı gerçeği ile karşı karşıya gelmiş bulunmaktayız.

2.3. DEĞERLENDİRMELERİMİZ.

İmralı F Tipi Yüksek güvenlikli cezaevi Abdullah Öcalan la birlikte 5 mahpusunda bulunduğu bir cezaevidir. Bu süreçte diğer mahpuslardan başvuru almış değiliz. 17 KASIM 2009 VE 31 ARALIK 2009 tarihleri arasında aileleri ile bir kez görüş yapmışlardır. Bu bile başlı başına bir hak ihlalini göstermektedir.

İmralı Adası'nın iklim koşulları ve nem oranının çok yüksek olması bir mahpus için sağlık açısından sorun teşkil edebilir.

Hücre cezalarına yol açan disiplin prosedürünün ve hukuki itiraz sürecinin hiçbir aşamasına Öcalan'ın avukatlarının katılmasına izin verilmediği anlaşılmaktadır. Avukatları Abdullah Öcalan'ın son iki yılda almış olduğu hücre cezalarına ilişkin soruşturma ve itiraz evraklarını ancak hükümetin AİHM'e sunduğu 14 Nisan 2008 tarihli mektubunun eklerinde gördüklerini beyan etmektedirler. Avukatlarının beyanı olan belgeler incelendiğinde görülmektedir ki, cezalar, Öcalan'ın cezaevinden örgüt yönettiği kanaatiyle cezalar vermektedir. Ancak "örgüt

yöneticiliği” suçu Türk Ceza Kanunu 314/1 maddesinde düzenlenmiştir ve tespiti ancak ulusal mahkemelerce yapılacak adil bir yargılama sonrası mümkündür. Öcalan hakkında İmralı Cezaevi’nde bulunduğu dokuz yıldır cezaevinden örgütü yönettiği iddiasıyla açılmış tek bir dava olmadığı halde, içinde tek bir hukukçunun bulunmadığı Cezaevi Disiplin Kurulu’nun böyle bir değerlendirme ve karara ulaşması açık keyfilik ve hukuk dışılık, aynı zamanda adil yargılanma hakkının ihlali niteliğindedir. Öcalan bir suç isnadına maruz kaldığı halde, kararı veren Cezaevi Disiplin Kurulu üyelerinin tümü 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’na tabi memurlardır. Kurul Adalet Bakanlığı’na tabi olduğu gibi, kuruluşu da yine Bakanlıkça gerçekleştirilir. Disiplin Kurulu yapısı içinde hukukçu bulunmadığı gibi, disiplin soruşturma ve yargılama sürecine avukatları dâhil edilmediğinden, hukukçuların tamamen dışta bırakıldığı bir hukuki süreç söz konusudur. Bu şartlar altındaki Disiplin Kurulu’nun bağımsız ve tarafsız bir organ niteliği taşımadığı açıktır.

Yine avukat beyanlarından tespitimizle, görüşmelerde düşüncelerini ifade etmesi nedeniyle verilen bu disiplin cezaları, ifade özgürlüğü hakkının da ihlalini doğurmaktadır.

Başvurucunun sağlık sorunlarına dönük olarak beyanlarını incelediğimizde Öcalan’ın alerjik rinit, sinüzit ve astım başlangıcı gibi rahatsızlıkları pratik hayat içinde ağır ve yıpratıcı semptomları olan, yukarıda belirtilen cezaevi ve tecrit koşullarıyla birlikte ele alındığında günlük yaşamı çekilmez kılan rahatsızlıklardır.

Kürtçe konuşma önündeki engeller İmralı cezaevinde uygulandığı görülmektedir. Öcalan’ın aile bireyleri de, yetkililerin kendilerine “Kürtçe konuşmak yasak, konuşursanız görüşmeyi keseriz” diye baskı uyguladıklarını başvurucunun beyanıdır.

Avukatların açıklamalarından, İmralı cezaevinde haberleşme ve iletişim konularında dış dünya ile ilişkilendirme haklarından hiçbirinin uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Günlük gazeteye erişim, telefon hakkı, mektuplaşma hakkı, televizyon hakkı, kütüphaneden faydalanma hakkı İmralı ada cezaevinde tanınmadığı, başvuru beyanında gözlenmektedir.

İHD, TİHV ve MAZLUM-DER Aralık 2009’da Adalet Bakanlığına başvurarak, Yüksek Güvenlikli İmralı F Tipi Cezaevinde inceleme yapmak istemişlerdir. Ancak, bu başvuru kabul edilmemiştir.

04.12.2009 tarihinde İmralı Adası Yüksek Güvenlikli F Tipi Cezaevi’nde hükümlü olarak bulunan Abdullah Öcalan’ın, cezaevi koşullarının kötüleştiği ve sağlığının ciddi derecede bozulduğuna dair avukatları İHD, MAZLUMDER, TİHV, TTB ve TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu’na başvuruda bulunmuşlardır. Türkiye’nin BM ve Avrupa Konseyi nezdinde taraf olduğu uluslararası sözleşmeler nedeniyle çeşitli yükümlülükleri bulunmaktadır. Türkiye, Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi’nin ziyaretlerine açıktır. Bu şekilde uluslararası denetime tabi olan Türkiye’nin ulusal düzeyde sivil toplum örgütlerinin mahpusların tutulduğu cezaevlerini incelemesine de izin vermek durumunda olduğunu belirtmek isteriz. Türkiye, BM İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı veya Onur Kırıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşme’nin seçmeli protokolünü (OPCAT) imzalamış ve onay için TBMM’ye sevk etmiştir. Hükümetinizin Türkiye’deki alıkonulma yerlerini ulusal ve uluslararası düzeyde resmi ve sivil kurumların ziyaret edebilmesi hususundaki iradesi açıktır. Bu nedenle, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan ve diğer vatandaşlardan ve mahpuslardan farklı bir muameleye tabi tutulmaması gereken Abdullah Öcalan’ın alıkonulduğu İmralı adasındaki Yüksek Güvenlikli F Tipi Cezaevi’nde insan hakları örgütlerinin inceleme yapma talebi kabul edilmelidir.

3. TÜRKİYE CEZAEVLERİNDE 2009 YILINDA YAŞAMINI YİTİRENLER

1	Ekrem Bardakçı	19.09.2009	İskenderun cezaevi (Beyninde ur bulunuyordu)
2	Hasan Kert	18.02.2009	Diyarbakır D tipi cezaevi (Kan kanseri)
3	Beşir Özer	28.02.2009	Diyarbakır D tTpi cezaevi (Böbrek yetmezliği ve hipertansiyon rahatsızlığı)
4	Mustafa Demir	24.05.2009	Tekirdağ 2 nolu F Tipi cezaevi (Bilinmiyor)
5	Recep Çelik	07.07.2009	Batman Cezaevi (Bilinmiyor)
6	Kenan Gülen	10.07.2009	Kürkçüler (Adana) E Tipi Cezaevi' (Şizofren intihar)
7	İsmet Ablak	19.07.2009	Erzurum H Tipi cezaevi (Cilt kanseri)
8	Yılmaz Keskin	10.08.2009	Kandıra 1 Nolu F Tipi cezaevi (Kanser hastası)
9	Eyüp Kaçar	09.06.2009	Tarsus Kapalı Cezaevi (Kalp krizi)
10	Mustafa Elelçi	19.09.2009	Mersin E Tipi Kapalı Cezaevi (Sara hastası)
11	Gurbet Mete	15.01.2009	Kan kanseri nedeniyle cezaevinde tedavisi yapılmamış tahliye olduğu hafta yaşamını yitirmiş.
12	Mehmet Artan	02.06.2009	Elazığ E Tipi Cezaevi (Kalp krizi)
13	Mustafa Hayri	16.07.2009	Trabzon'un Sürmeli İlçe cezaevi (Kalp Krizi)
14	Fehmi Biçer	02.06.2009	Sakarya-Ferizli L Tipi Cezaevi' (Kolon kanseri)
15	Sinan Gök	12.07.2009	Silivri L Tipi Cezaevi (İntihar)
16	Yasin Akyüz	18.08.2009	Pozantı M Tipi Kapalı Çocuk Cezaevi' (Koğuşta ölü bulunmuş, yapılan otopside kaburgalarının kırıldığı ve boğulduğu belirlenmiş)
17	Mehmet O.	05.01.2009	Çorum L Tipi Cezaevi (iki mahkum tarafından ipe boğularak öldürüldüğü iddiası)
18	Sinan Aygün	21.08.2009	Sinop E Tipi Kapalı Cezaevi (Hapishanede çıkan kavga sonucu bıçaklanarak öldürüldüğü iddiası)
19	R.B.	10.08.2009	Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçe Cezaevi (Cezaevinde çıkan kavgada öldü.)
20	İsmail Hakkı K.	09.10.2009	Antalya L Tipi Cezaevi'nde yatan hükümlü ölü bulundu
21	Hüseyin Asıl	27.01.2009	Denizli'nin Honaz İlçesi'ne bağlı Kocabaş Beldesi'ndeki D Tipi Kapalı Cezaevi'nde tutuklu koğuşunda ölü bulundu
22	Ali Yılmaz	16.07.2009	Gaziantep E Tipi Kapalı Cezaevi'ndeki koğuşunda ölü bulundu.
23	Nihat Tayşan	13.06.2009	Ceyhan Yarıaçık Cezaevi'nde intihar ettiği
24	Erdal (soyadı öğrenilemedi)	26.03.2009	Diyarbakır E Tipi Cezaevi (Hücrelerinde ölü bulundu)

4. 2009 YILINDA CEZAEVİNDE BULUNAN AĞIR HASTALAR¹

1-A.SAMET ÇELİK	SİNCAN 2 Nolu F Tipi Cezaevi (MDS Kan kanseri)
2-MEHMET EMİN ÖZKAN	MARDİN Cezaevi (Kronik kalp, yüksek tansiyon ve zehirli guatr hastalığı bulunuyor. Cezaevinde yeterli derecede tedavisi yapılmıyor)
3-EROL ZAVAR	SİNCAN 1 nolu F Tipi Cezaevi (Mesane kanseri. Otuza yakın tıbbi müdahale ya da ameliyat geçirdi. Tecrit koşulları hastalığını ölümcül düzeye taşıdığı gibi hastalık ve rahatsızlıklarla da tanışmasına neden oldu. Cezaevinde bulunduğu sırada başlayan migren ve safra kesesi ağrıları, daha önce geçirdiği tüberküloz, gözaltı sırasında gördüğü işkenceler ile dizlerinde oluşan menüsküs bunların en başta gelenleridir. Mart 2007'de safra kesesi alındı. Halen kanama ve ağrıların devam etmesi nedeniyle tetkikleri yapılmaktadır.)
4.GAZİ DAĞ	ANTALYA E Tipi Cezaevi (Belden aşağısı felçli, iyileşme şansı bulunmuyor)
5.HALİL GÜNEŞ	DİYARBAKIR D Tipi Cezaevi (Kemik Kanseri)
6.HAYATİ KAYTAN	SİNCAN F Tipi Cezaevi (Donmadan kaynaklı sol ayak parmakları kökten, sağ ayak parmakları ilk eklemde kesilmiş durumdadır. Sol topuk ve sağ serçe parmak (kemik alınmış) sürekli yara halde bulunmakta, iyileşmemektedir. Beyninde ur nedeniyle ameliyat edilirdi durumu kötü)
7.HEDİYE AÇIK	GEBZE M Tipi Cezaevi (Şarapnel parçaları nedeniyle iki gözünü kaybetmiş. Altı yıl cezaevinde kalmış tedavi edilmemiş 2000 yılında tahliye edilmiş. Üç yıl içinde dört ağır ameliyat geçirmiş. Normal yaşamını sürdürürken yeniden gözaltına alınarak cezaevine konmuş. Halen tutuklu. Böbrek sorunu ve geçirdiği ağır ameliyatlar nedeniyle ciddi sıkıntılar yaşıyor, beslenemiyor, yaşamını cezaevi koşullarında sürdürüyor. Merdivenlerden inip çıkarken düşüyor)
8.İNAYET METE	DİYARBAKIR D tipi Cezaevi (Kısa bir süre önce kalp ameliyatı geçirmiş, sık sık kriz geçiriyor, ayrıca siroz hastası, sinir tahripleri, damar tıkanıklığı, bel fıtığı ve dönem dönem vücudunun her tarafından derin yaralar açılıyor)
9.İSMET AYAZ	ADİYAMAN E Tipi Kapalı Cezaevi (10 yıldır "Çölyak" hastası ve kendi ihtiyaçlarını karşılayamıyor, bedeni 10 yaşında çocuk gibi.)
10.İZZET TURAN	DİYARBAKIR D Tipi Cezaevi (Ankilozon, mide ülseri, kemik erimesi, böbrek yetmezliği, bel fıtığı var)
11.MEHMET ALİ ÇELEBİ	BOLU F Tipi Cezaevi (Wernice Korsakof-İleri derecede şizofren. Rapor verilmiyor tahliye edilmiyor.)
12.NESİMİ KALKAN	MARDİN E Tipi Cezaevi (Yakalandığı "Çölyak" hastalığı nedeniyle hiçbir ihtiyacını tek başına karşılayamıyor)
13.HÜLKİ GÜNEŞ,	MUŞ E Tipi Cezaevi ('Ankilozan spandilit')
14.REMZİ AYDIN	KOCAELİ 1 No'lu F Tipi Cezaevi' (Tekerekli sandalyeye mahkum. 9.5 yıldır cezaevinde bulunmakta, Tekerekli sandalye ile hareket edebilen mahkum için verilen 20 Şubat 2007 tarihli AHİM kararı "tutukluluk süresi makul süreyi

¹ Not: Bu liste son olarak 22 Şubat 2010 tarihinde güncellenmiştir.

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

	aşmıştır" yönündedir.)
15.YUSUF KAPLAN	ELAZIĞ E Tipi Kapalı Cezaevi (85 yaşındaki Hükümlünün vücudunun % 79 u felçli. Kaplan'ın kalp yetmezliğinden koroner arter hastalığına, görme sorunundan solunum sistemi rahatsızlığına kadar birçok hastalığı bulunduğu, vücudunun yüzde 79'unu kullanamaz olduğuna dair rapor verdi.)
16.YAŞAR İNCE	SİNCAN 1 nolu F Tipi Cezaevi (Hepatit B, kalp rahatsızlığı, Kalpte mitral yetmezliği var, bel fıtığı, böbreklerde taş, karaciğerde enfeksiyon yaşamaktadır.)
17.MESUT DENİZ	SİNCAN 1 Nolu F Tipi Cezaevi (İleri derece şizofren)
18.KEMAL ERTÜRK	SİNCAN 1 nolu F Tipi cezaevi (Şeker ve hipertansiyon, mide ve bağırsak sorunları nedeniyle halsizlik-ateşlenme, baş ve kas ağrıları, uykusuzluk, gözlerde bulanıklık yaşamakta, ağırlaştırılmış müebbet mahkûmu olduğu için tek kişilik hücrede ve sınırlı havalandırma saati uygulamasına maruz kalarak bu sorunlar daha da ağırlaşmaktadır.)
19.ASLAN KARSLI	SİLİFKE M Tipi Cezaevi (İleri derecede Korsakof hastası, 5 kez "tahliye " raporu verilmiş, ancak halen salınmıyor)
20.LATİF BODUR	MİDYAT M Tipi Cezaevi (Akciğer Kanseri durumu hergün kötüye gidiyor.)
21.VEYSİ ÖZER	DİYARBAKIR D Tipi Cezaevi (Kanser hastası tedavi engeli var kemoterapi yapılmasında engeller var)
22.TAYLAN ÇİNTAY	ERZURUM H tipi Cezaevi (Mesane Kanseri)
23.CENGİZ EKER	ERZURUM H tipi Cezaevi (3 Kalp damarı tıkalı, tedavi edilmiyor)
24.KEMAL ÖZELMALI	ADANA KÜRKÇÜLER Cezaevi (Wernicke Korsakoff, Durumu ağır. Ara sıra netleşen beyindeki bazı görüntüler kısa bir süre sonra boşlukta yitip gidiyor. Bunların yarattığı psikolojik gerilimler sürekli baş ağrısı, kalp çarpıntısı, solunum sorunu, gözlerin gittikçe bozulması, sindirim sistemi bozukluğu, uyuşma, yürüme zorluğu (duvara tutunarak), hastalıktan kaynaklı diğer sorunlar yaşıyor. İstanbul Adli Tıp'ın 'cezaevinde yatamaz' raporuna rağmen tahliye edilmiyor.)
25.DENİZ YILDIZ	ADANA/KARATAŞ Cezaevi (Kanser hastası kemoterapi tedavisi görüyor.)
26.GÖRGÜN OKTAR	MUŞ E Tipi Cezaevi (Akciğer Sönmesi)
27.LOKMAN AKBABA	KIRIKKALE F Tipi Cezaevi (Sol ve bacakta güçsüzlük, incelleme "Dejeneratif omurga hastalığı", "motor nöron hastalığı veya pes posa sendromu teşhisi", "hastada klinik MR ve EMG bulgularıyla motor nöron hastalığı" vardır.)
28.METİN KARA	BATMAN Cezaevi (Bağırsak kanseri, beyin hücrelerine müdahale edilmiş, kalp ameliyatı olmuş)
29.M. SİDDİK CENGİZ	SİİRT E Tipi Cezaevi (Kalp kapakçığında var olan bir sızmadan dolayı sürekli kriz geçiriyor.)
30.SELİM BUĞRAHAN	BİNGÖL M Tipi Cezaevi (75 yaşında idrar, böbrek, kalp ve yürümede zorluk çekiyor.)
31.HÜSEYİN BABAR	TEKİRDAĞ F Tipi cezaevi (Verem ve ağırlaştırılmış zatürre)
32.MEMDUH KILIÇ	Kırıklar 1 Nolu F Tipi cezaevi (Ağır verem hastası, ciğerleri iflas etmiş)
33.HASAN ALKIŞ	KIRIKKALE F Tipi Cezaevi (Kalp hastası adli tıp raporuna rağmen salınmıyor.
34.NURETTİN SOYSAL	DİYARBAKIR D Tipi Cezaevi (Gırtlak Kanseri)
35.İSA YAĞBASAN	MİDYAT M Tipi Cezaevi (Kanser hastası)
36.SEYİTHAN BOZDAĞ	NEVŞEHİR Cezaevi (Kafada tümör var)

2009 YILI CEZAEVLERİ İHLAL RAPORU

37.MEHMET TAPAR	MALTEPE Kapalı Cezaevi (Tüberkiloz hastası)
38.EMRAH KAÇAR	ANKARA 1 nolu Cezaevi (Hodgkin Lenfoma)
39.TEMİNO BAYSAL	SİİRT E Tipi Cezaevi (Belden aşağısı felçli)
40.SİBEL KURT	GEBZE M Tipi Cezaevi (Kalp hastası.Kalp ameliyatı olması gerekiyor.)
41.SEDAT ERKMEN	BATMAN Cezaevi (%65 özürlü epilepsi hastası)
42. AYDIN ÇUBUKÇU	İZMİR/Kırıklar 2 Nolu F Tipi Cezaevi (İleri derecede siroz, tek gözünü kaybetmiş.)
43.AVNİ UÇAR	SİNCAN 2 No'lu F Tipi Cezaevi (Böbrek kanseri sağ böbreği alınmıştır)
44.SEYRAN GÖRDÜK	ALANYA cezaevi (Troid kanseri)
45.ABDULLAH AKÇAY	Okmeydanı hastanesi İstanbul mahkum koğuşu (KAN KANSERİ 17yaşında)
46.HAZNE HAYKIR	MİDYAT M Tipi Cezaevi (70 yaşında kalp hastası ve psikolojik durumu kötü, yemek almıyor ve geceleri uyumuyor, travma geçiriyor.)
47.HATİCE POLAT	GEBZE Cezaevi (İleri derecede Korsakof hastası)
48.ERKAN NASIROĞLU	TRABZON Cezaevi (Kısmi felç ihtiyaçlarını karşılayamıyor, psikolojik sorunları var)
49.CAHİT DURMAZ	SİNCAN 2 No'lu F Tipi Cezaevi (Kanser)

NOT: Bu raporda belirtilen ihlal iddiaları İHD Genel Merkez ve Şubelerine yapılan başvurular ile mükerrerliğe düşmeden basından yapılan tarama sonucu oluşturulmuştur.